

Tartu Ülikool

Sotsiaalteaduste valdkond

Haridusteaduste instituut

Õppekava: koolieelse lasteasutuse õpetaja

Kristin Pae

LASTELUULE KASUTAMINE 6–7AASTASTE LASTE KEELELISE ARENGU

TOETAJANA VILJANDIMAA LASTEAEDADE NÄITEL

bakalaureusetöö

Juhendaja: eesti keele algõpetuse assistent Age Salo

Tartu 2017

Lasteluule kasutamine 6–7aastaste laste keelelise arengu toetajana Viljandimaa lasteaedade näitel

Resümee

Koolieelses lasteasutuses kasutatakse lasteluulet ning varasematest uurimustest on leitud, et luulega tegelemine toetab lapse keelelist arengut. Sellest tulenevalt oli bakalaureusetöö eesmärgiks välja selgitada koolieelse lasteasutuse õpetajate arusaamad lasteluule kasutamisest koolieelikute keelelise arengu toetamisel. Kvalitatiivset uurimisviisi kasutades viidi läbi poolstruktureeritud intervjuud viie koolieelse lasteasutuse õpetajaga kolmes Viljandimaa lasteaias. Induktiivne sisuanalüüs näitas, et koolieelse lasteasutuse õpetajad kasutavad 6-7aastaste laste keelelise arengu toetamisel eelkõige riimuvat lasteluulet teemadega lapse igapäevaelust. Luule valikul peavad õpetajad oluliseks ea- ja teemakohasust, õpetlikkust ning lapse huvi. Tulemustest ilmnes, et lasteluule arendab õpetajate arvates lapse mälu, laiendab sõnavara, arendab kuulamisoskust ning teksti sisu mõistmist, toetab esmast lugemis- ja kirjutamisoskust. Õpetajate hinnangul on lasteluule kasutamisel positiivne mõju lapse keelelisele arengule ning selle neljale osaoskusele – kuulamisele, kõnelemisele, lugemisele ning kirjutamisele.

Võtmesõnad: koolieelse lasteasutuse õpetajad, lasteluule, keeleline areng, keelelised osaoskused

The Use of Children's Poetry in Supporting the Linguistic Development of 6–7 Year Old
Children in Viljandi County Pre-school Establishments

Abstract

Children's poetry is used in pre-school establishments and previous studies have found that it supports the child's linguistic development. The aim of this thesis was to find out the perceptions of pre-school establishment teachers regarding the use of children's poetry in supporting linguistic development. Semi-structured interviews were conducted with five pre-school establishment teachers from three kindergartens in Viljandi County using a qualitative research method. Inductive content analysis showed that pre-school establishment teachers primarily use rhyming children's poetry on the topic of children's everyday lives to support the linguistic development of 6–7 year old children. When selecting poetry, the teachers find that age and topic appropriateness, instructiveness and children's interests are important. Results showed according to the teachers that the use of children's poetry develops memory, listening, understanding of the content and widens vocabulary in addition to supporting the primary reading and writing skills. The teachers thought that using children's poetry has a positive impact on the development of the four parts of linguistic development – listening, speaking, reading and writing.

Keywords: pre-school establishment teachers, children's poetry, linguistic development, linguistic subskills

Sisukord

Sisukord.....	4
Sissejuhatus	5
Lasteluule olemus ja jagunemine	6
Keele olemus ja lapse keeleteadlikkus	8
Keelelised osaoskused	9
6-7aastase lapse keeleline areng ja selle toetamine	11
Lasteluule kasutamine lapse keelelise arengu toetamisel	12
Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused	14
Metoodika.....	14
Valim	14
Andmekogumine	15
Andmeanalüüs	17
Tulemused	18
Õpetajate poolt valitud lasteluule keelelise arengu toetamiseks	18
Lasteluule valiku alused keelelise arengu toetamiseks.....	20
Lasteluule kasutamiskiisid keelelise arengu toetamiseks	22
Arutelu.....	24
Töö piirangud ja praktiline väärtus	28
Tänuõnad	29
Autorsuse kinnitus	29
Kasutatud kirjandus	30
Lisa 1. Intervjuu kava	
Lisa 2. Uurijapäevik	
Lisa 3. Alakategooriate moodustamine	
Lisa 4. Ala- ja peakategooriate jagunemine	

Sissejuhatus

Lasteluulet käsitletakse ühe kirjanduse põhiliigina, mis päritolu järgi jaguneb rahvaluuleks ja kunstluuleks (Krusten, 1995; Krusten et al., 2006). Traditsiooniline lastele mõeldud luuletus on lõbus, südamlik, lahutab lapse meelt ja omab üllatuslikku lõppu (Müürsepp & Väljataga, 1995; Palm, 2014). Lasteluules kajastuvad läbi sõnamängulisuse teemad lapse igapäevaelust (Lockwood, 2008; Palm, 2014). Sõnamängulisust võib iseloomustada kui sõnadega mängimist ja naljatamist (Eesti keele seletav sõnaraamat, 2009).

Keelt võib defineerida kui suhtlemise eesmärgil vaimset tegevust edastavat tähenduslikku süsteemi, kus suuliseks suhtlemiseks kasutatakse kõnet (Bachmann & Maruste, 2011; Finegan, 2014; Karlep, 1998). Laps õpib kõne selgeks ümbritseva keskkonna mõjul (Bachmann & Maruste, 2011; Hallap & Padrik, 2008; Kivi & Roosleht, 2000). Keelelised osaoskused on kuulamine, kõnelemine, lugemine ja kirjutamine (Berninger et al., 2006; Uusen, 2002). Neid osaoskusi toetab keeleteadlikkus ehk keelest arusaamine ning sealjuures aina detailsema keelestruktuuri mõistmine (Lerkkanen, 2007a).

Keelelist arengut toetatakse ka koolieelses lasteasutuses. Tegemist on õppeasutusega, mis pakub koolieast noorematele lastele alushariduse omandamist ning hoidu (Koolieelse lasteasutuse seadus, 2016). Koolieelses lasteasutuses töötab koolieelse lasteasutuse õpetaja, kelle töö eesmärgiks on toetada õppijate ehk laste arengut, lähtudes laste tasemest, oskustest ning vajadustest. Õpetaja peab planeerima oma tegevusi arvestades riiklikus õppekavas ette kirjutatud eesmärkidega (Õpetaja tase 6 kutsestandard, 2013). Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava (2011) valdkonnas „Keel ja kõne“ on sätestatud, et laps peab lasteaeda lõpetades peast tundma emakeelseid luuletusi. Järelikult võib oletada, et koolieelses lasteasutuses käsitletakse luuletusi, et arendada lapse keelelist arengut.

Lasteluule mõju keelelisele arengule uurinud Aravani (2012) on leidnud, et luuletused toetavad lapse sõnavara arengut ning selle kaudu ka eneseväljendusoskust. Samuti on leitud, et riim toetab uute sõnade meelde jätmist ning arendab mälu (Read, Macauley, & Furay, 2014). Lisaks on mitmed autorid leidnud positiivse seose riimi ja rütmi kasutamise ning fonoloogilise teadlikkuse vahel, mis on aluseks elementaarsele lugemisoskusele (Harper, 2011; Melby-Lervåg, Lyster, & Hulme 2012; Moritz, Yampolsky, Papadelis, Thomson, & Wolf, 2013). Koolieelse lasteasutuse seaduse (2016) alusel jagunevad lasteaiarühmad järgnevalt neljaks: noorem rühm, keskmine rühm, vanem rühm ning liitrühm. Vanema rühma moodustavad 6–7aastased lapsed, kuid nimetatud vanuses lapsed võivad käia ka liitrühmas, kuhu kuuluvad 3–7aastased lapsed (Koolieelse lasteasutuse seadus, 2016). Töö autor käsitleb

antud bakalaureusetöös koolieelikuna 6–7aastast last. Kuna 6–7aastane laps peab koolieelset lasteasutust lõpetades täitma „Keele ja kõne“ valdkonnas kindlad eesmärgid (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2011), siis oleks oluline teada, kuidas õpetajate arvates lasteluule nende eesmärkide täitmisele kaasa aitab ning missugust lasteluulet õpetajad kasutavad. Sellest tulenevalt on käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks välja selgitada koolieelse lasteasutuse õpetajate arusaamad lasteluule kasutamisest koolieelikute keelelise arengu toetamisel.

Lasteluule olemus ja jagunemine

Lastekirjandus kuulub ilukirjanduse alla ning hõlmab kõiki ilukirjanduse põhiliike nagu proosa, luule ja draama (Krusten, 1995). Seega on lasteluule käsitletav ühe kirjanduse põhiliigi – luule osana. Luule on keeleliselt edastatav looming, mida iseloomustab korrapärane ja range ülesehitus koos rütmilise kõnega (Krusten et al., 2006; Merilai, 2011). Luule võib vormilt olla nii riimiline, vabavärsiline kui proosatekst. Luuletekst on reeglina jaotatud värssideks ehk ridadeks ja stroofideks ehk salmideks. Päritolu järgi saab jagada luulet, sealhulgas ka lasteluulet, rahvaluuleks ja kunstluuleks (Krusten et al., 2006).

Rahvaluule, mis kujunes välja rahva suulisest loomingust ehk lauludest, mis kirjeldasid inimeste läbi elatud kogemusi, on eelkäijaks kunstluulele (Järv, 1989; Krusten, 1995; Laugaste, 1975; Mürsepp, 2003). Rahvaluule kandus edasi anonüümselt ehk tekstidel puudusid kindlad autorid. Rahvaluule teadlane Eduard Laugaste (1975) on välja toonud, et kõige olulisemaks tunnuseks rahvaluules võib nimetada ühtsust, mis on individuaalsuse ja kollektiivse loomingu tulemuseks. See tähendab, et rahvaluule on küll algatatud ühe isiku poolt, kuid kohandades omaks võetud kollektiivselt. Teiste tunnustena võib välja tuua muutlikkust, traditsioonilisust ning tekkimist ja levimist suuliselt (Krusten et al., 2006; Laugaste, 1975).

Lastele mõeldud rahvaluule jaguneb oma olemuselt kaheks. Esiteks saab eristada lastele lauldud-loetud luulet, mille all mõeldakse hällilaule, hüpitus-, mängitamislaule, tihti koos liigutustega, õpetavaid laule ning naljalaule (Krusten et al., 2006; Mürsepp, 2003). Kirjandusteadlane Ants Järv (1982) on välja toonud, et hällilaulud on oma olemuselt malbe ja sooja tooniga, mis on aidanud lapsi uinutada. Samuti aitas uinumisele kaasa meloodia ja rütm. Teiseks saab eristada laste endi loodud-lauldud-loetud luulet nagu liisusalmid, ahellaulud ja pilkevärsid (Krusten et al., 2006; Mürsepp, 2003). Liisusalmide eesmärgiks oli jaotada rolle laste enda mängudes nagu näiteks kullimäng ja peitus (Järv, 1982). Lapsed kasutasid ning

kasutavad siiani liisusalme lihtsalt suhtlemise eesmärgil (Müürsepp, 2003). Pilkevärsside all mõeldakse pilkava ehk naeruvääristava sisuga luulet (Eesti keele seletav sõnaraamat, 2009).

Võib järeldada, et rahvalikud laulud-mängud-luuletused olid suureks võimaluseks toetamaks lapse kasvamist ning arenemist (Krusten et al., 2006). Lapse arendamiseks peitused luules õpetused, mis olid esitatud rahulikus toonis (Järv, 1982; Krusten et al., 2006; Müürsepp, 2003). Lapsed kasutasid iseseisvalt luulet peamiselt suhtlemiseks ja mängimiseks, mis toetas keelelist ning ka sotsiaalset arengut (Müürsepp, 2003). Ühtlasi aitas laulumängude ja luuletuste kasutamine igapäevatoimetustes kaasa lapse silmaringi arengule, kuna need tutvustasid lapsele esivanemate kindlaks kujunenud maailmavaadet (Krusten et al., 2006).

Kunstluuleks nimetatakse eesti keele seletavas sõnaraamatus (2009) luulet, millel on kindel autor. Selle tunnuse alusel eristatakse kunstluulet rahvaluulest. Kunstluule alla kuuluv lasteluule on oma vormilt valdavalt rütmiline, riimiline ja sõnamänguline (Lockwood, 2008; Nikolajeva, 1996; Palm, 2014). Luule rütmi defineeritakse kui sarnaste efektide või komponentide plaanipärast vaheldumist (Krusten et al., 2006). Riimid luules liigituvad asendi järgi alg-, lõpp-, ja siseriimideks. Algriimis korratakse sõna algushäälikuid, mis on ühtlasi riimi lihtsaim vorm ning iseloomulik ka rahvaluulele (Krusten et al., 2006). Enamasti esineb eesti kunstluules lõppriim, mis on vastandiks rahvaluulele omasele algriimile. Lõppriimis korratakse sõna lõpuhäälikuid (Krusten et al., 2006; Põldmäe, 2002). Siseriimile on iseloomulik, et riimuvad sõnad asuvad rea keskel ning esinevad eri ridadel (Põldmäe, 2002). On leitud, et koolieelses lasteasutuses kasutusel olev luule on valdavalt riimiline (Samuelsson, Carlsson, Olsson, Pramling, & Wallerstedt, 2009).

Lasteluule eripärad, vormivõttestik ja temaatika, kujunesid välja 20. sajandi alguses (Müürsepp, 2003). Maria Nikolajeva (1996) on välja toonud, et lastele mõeldud luuletused on sageli kergesti meelde jäävad ning neid saab täiendada laulu või tantsuga. Luuletustes isikustatakse ehk antakse elu loomadele, mänguasjadele ning loodusele (Müürsepp & Väljataga, 1995). Tähtsaks peetakse, et luuletus oleks lõbus, tegeleks lapse meele lahutamisega ning omaks sealjuures üllatuslikku lõppu. Kuid oluliseks tuleb pidada ka seda, et luuletus oleks lapse jaoks südamlik (Müürsepp & Väljataga, 1995; Palm, 2014). Lisaks võib luuletustes käsitletud teemasid iseloomustada mõistetega sõnamängulisus ning mõtteluule (Lockwood, 2008; Palm, 2014). Sõnamängulisus kujutab endas mitmetähenduslike sõnadega naljatamist ning mängimist. Mõtteluule, vastupidiselt sõnamängulisusele, on elunähtusi sügavalt analüüsiv luule (Eesti keele seletatav sõnaraamat, 2009).

Autorid väljendavad luuletustes lapse mõttemaailma üritades end paigutada tema tasemele ning näha elu lapse silmade kaudu (Palm, 2014). Võimekust näha maailma lapse

silmade kõrguselt leidub näiteks Heljo Männi luuletustes. Lisaks on leitud, et nimetatud autori luuletustes esineb elurõõmu ning sõnadega mängimist (Palm, 2014). Ellen Niit üritab oma luuletustes luua lastele sooja ja turvalist keskkonda. Lisaks julgustab ta lapsi teiste inimestega hoolivalt käituma, olema viisakas ja abivalmis (Palm, 2013). Lastele kirjutatud kunstluuletustes käsitletakse teemasid nagu lapse esimesed eluaastad, tema mured, pere, kodu ja kodumaa, loomad, aastaajad ja tähtpäevad (Müürsepp & Väljataga, 1995; Palm, 2014).

Keele olemus ja lapse keeleteadlikkus

Keel on tähenduslik süsteem, mis edastab vaimset tegevust ning võimaldab suhelda (Bachmann & Maruste, 2011; Finegan, 2014; Karlep, 1998). Lähemalt saab keelt vaadelda kolme tahu kaudu (Finegan, 2014). Esiteks väljenduse kaudu, mis tähendab sõnade, fraaside ja lausete väljendamist kõne abil. Teiseks tähenduse kaudu, mida sõnad, fraasid ning laused kannavad. Kolmandaks tahuks, mis võtab kaks eelnevalt kokku, on kontekst. Keelt saab vaadelda kontekstist sõltuvalt ehk milline on olukord, kus keele abil väljendatakse millegi tähendust (Finegan, 2014). Lapsele annab keel võimaluse tutvuda keskkonnaga, kus ta viibib, analüüsida ja õppida uusi asju (Lerkkanen, 2007a).

Keeleteaduses käsitletakse keelelist arengut kommunikatsiooni või grammatika kontekstis (Finegan, 2014; Leiwo, 1993). Kommunikatsiooni kontekstis mõeldakse lapse suhtluspädevuse arengut, selleks uuritakse, kuidas areneb laps keelekasutajana ning milliseid sotsiaalseid võimalusi pakub lapsele keeleline areng (Leiwo, 1993). Samuti pööratakse tähelepanu sellele, kuidas muutub lapse keelekasutus vanusega. Lähtudes grammatilisest käsitlesest, pannakse rõhku sõnavara ja grammatika arengu uurimisele (Leiwo, 1993). Tulenevalt sellest peaks laps omandama neljast komponendist koosneva keelepädevuse. Komponentideks on hääldus ehk fonoloogia, tähendus ehk semantika, grammatika ehk süntaks ning sotsiaalse konteksti tundmine ehk pragmaatika (Smith, Cowie, & Blades, 2008).

Lapse keelelist arengut toetab keeleteadlikkus. Keeleteadlikkus, mis kujuneb koos muu keelelise arenguga, tähendab arusaamist keelest kui tervikust, mõistes aina detailsemat keelestruktuuri (Lerkkanen, 2007a). Keele algaine on heli, mida kuulatakse teatud kindla kvaliteediga, keele algainet nimetatakse foneemiks. Keeleteadlikkuses moodustab see fonoloogilise osa (Bachmann & Maruste, 2011; Lerkkanen, 2007a; Otto 2014).

Arusaamist häälikute paiknemisest ja helist sõnades nimetatakse fonoloogiliseks teadlikkuseks. Ühtlasi tähendab see häälikute eraldamise ja ühendamise oskust (Kivi & Roosleht, 2000; Lerkkanen, 2007a; Melby-Lervåg et al., 2012; Otto, 2014). Fonoloogiline teadlikkus on seotud keeleliste osaoskuste arenguga. On leitud, et fonoloogiline teadlikkus

tugevdab lugemisoskuse arenemist positiivselt (Melby-Lervåg et al., 2012). Seetõttu võib järeldada, et tõstes fonoloogilist teadlikkust saab arendada elementaarset lugemisoskust. Sama järelduse tegi ka Nigol (2013) oma bakalaureusetöös, kus jõudis tulemusele, et lapse lugemisoskus on seda efektiivsem, mida parem on tema fonoloogiline teadlikkus.

Tähendust omav kõige väiksem keeleühik on morfeem, mis luuakse kokku mitmest foneemist (Bachmann & Maruste, 2011). Üks või enam morfeemi moodustavad kokku sõna (Bachmann & Maruste, 2011; Lerkkanen, 2007a; Smith et al., 2008). Kui lapsel kujuneb teadmine, et morfeeme omavahel vahetades ja muutes saab muuta sõna tähendust, saab laps suhelda palju tõhusamalt (Otto, 2014). Seda teadmist nimetatakse morfoloogiliseks teadlikkuseks (Lerkkanen, 2007a). Sõnade tähendusest arusaamist liigendatakse keeleteadlikkuses semantilisuse alla (Bachmann & Maruste, 2011; Lerkkanen, 2007a).

Sõnadega luuakse lauseid. Arusaamist, kuidas sõnadest laused tekivad ning milline on nende funktsioon lauses, nimetatakse süntaktiliseks teadlikkuseks (Bachmann & Maruste, 2011; Lerkkanen, 2007a; Smith et al., 2008). Eriti hakkavad lapsed kasutama süntaktilist teadlikkust, kui nad räägivad enda kogemustest või jagavad lugusid (Otto, 2014).

Keelelised osaoskused

Lapse keeleteadlikkuse kujundamine on seotud keeleliste osaoskuste arendamisega, kuna keele õpetamist on seotud just keeleliste osaoskuste õpetamisega (Uusen, 2002). Keelelisteks osaoskusteks on kuulamine, kõnelemine, lugemine ning kirjutamine (Berninger et al., 2006; Uusen, 2002). Kuulamine on esimene keelelistest osaoskustest, mis hakkab arenema kohe peale lapse sündi ning seega on aluseks järgnevale kolmele osaoskusele (Machado, 1999; Uusen, 2002; Ward, 2015). Kuulamine tähendab võimet tähelepanu hoides keskenduda soovitud helile, samaaegselt lülitades välja soovimatud helid (Ward, 2015). Kuulamisoskust võib iseloomustada kui passiivset ja vastuvõtlikku oskust, mis vajab aktiivset mõtlemist ning tõlgendamist (Machado, 1999).

Kuulamine jaguneb arenguliselt kolmeks oskuseks: keskkondlikuks, eraldamis- ning arusaamisoskuseks (Uusen, 2002). Keskkondlikud oskused on näiteks hääle eristamine intensiivsuse, kõrguse ja kestvuse järgi ning hääle asukoha määramine ruumis. Eraldamisoskused on näiteks erinevate häälikute ära tundmine sõnas, erinevuste märkamine sõnade algus-, kesk- ja lõpphäälikutes, sõnade järjekorra märkamine ja riimuvate sõnade ära tundmine. Arusaamisoskuste alla lähevad näiteks uute kuuldud sõnade kasutamine, uue informatsiooni ühendamine varasema kogemusega, lihtsa loo peamõtte äratundmine ning

spetsiifilise informatsiooni kuulamine (Donoghue, 1991, viidatud Uusen, 2002 j). Teiseks keeleliseks osaoskuseks on kõnelemine. Suuliseks suhtlemiseks kasutame me enamasti kõnet. Karlep (1998) on välja toonud: “Võgotski järgi kõne on mõtte formeerimine ja formuleerimine, s.t. kujundamine ja sõnastamine keele abil.” (lk 62). Seega kõne tähendab keele suulist rakendamist, mille laps õpib selgeks ümbritseva keskkonna mõjul (Bachmann & Maruste, 2011; Hallap & Padrik; 2008; Kivi & Roosleht, 2000).

Kolmandaks osaoskuseks on lugemisoskus. Kirjaliku kõne liigid on lugemine ning kirjutamine (Hallap & Padrik, 2008; Kivi & Roosleht, 2000). Lugemine tähendab võimet kirjutatud sõnu suuliselt rakendada ehk kõneleda (Melby-Lervåg et al., 2012). Lugemisoskust saab vaadelda kolme etapi kaudu. Esimeseks etapiks on elementaarne lugemisoskus, millele järgneb funktsionaalne lugemisoskus ning kõrgeim tase on kriitiline lugemisoskus (Linnakylä, 1990, viidatud Lerkkanen, 2007b j). Lerkkanen (2007b) nimetab lugemisoskuse põhitehnikaks kahest osast koosnevat elementaarset lugemisoskust. Esimeseks osaks on kirjalikust tekstist tehniliselt arusaamise oskus. See tähendab häälikute ühendamist omavahel sõnadeks, mille põhjal toimub sõnakujude äratundmine. Teiseks osaks on teksti mõistmise oskus ehk loetu mõistmine ja järelduste tegemine (Lerkkanen, 2007b).

Lugema õppimine areneb kahes osas. Esiteks peavad lapsel olema omandatud tähed (Kivi & Roosleht, 2000; Lerkkanen, 2007b). Tähtede tundmist nimetatakse üheks tähtsamaks eelduseks lugema õppimisel. Seda põhjustab asjaolu, et tähti tundes on suure tõenäosusega laps varasemalt tutvunud tekstiga, mis tähendab, et lapsel on tähtede vastu huvi ja ta on neid märganud (Lerkkanen, 2007b). Teiseks peab laps mõistma, millised on häälikud, millise pikkusega need on ning millises järjekorras häälikud sõnades kõlavad (Kivi & Roosleht, 2000).

Neljandaks keeleliseks osaoskuseks on kirjutamisoskus (Uusen, 2002). Kirjutamine on tegevus, mille abil saab trüki väljendada oma mõtteid, seisukohti ning arvamusi, eesmärgiga suhelda või midagi komponeerida ehk luua (Gerde, Bingham, & Wasik, 2012). Kirjutama õppimisel läbitakse seitse etappi. Esimeseks etapiks on kritseldamine, millele järgneb kirja pildi jäljendamine ehk lainetamine. Kolmandaks etapiks on tähtede jäljendamine, pärast mida tulevad esimesed tähekujud. Viiendaks etapiks on lapse enda väljamõeldud tähed. Kuuendaks on ühtlustatud kirja pilt ning viimaks aina tavapärasem traditsiooniline kiri (Berninger et al., 2006). Kirjutamisoskuse arendamiseks peab lapsel olema suuline kõne arenenud, mis tähendab, et ta suudab ära tunda, eristada ja kasutada emakeele häälikuid ning mõista sõnavara, grammatilisi vorme ja lausemalle (Hallap & Padrik, 2008).

6-7aastase lapse keeleline areng ja selle toetamine

Lapse keelt ja kõnet arendatakse koolieelses lasteasutuses kolmel peamisel eesmärgil. Esiteks, et laps saaks hakkama suhtlemisega igapäevaelus. Teiseks, et laps kasutaks rääkimisel sobivat hääldust, õigeid grammatilisi vorme ning mitmesugust lauseehitust (Hallap & Padrik, 2009). Kolmandaks, et laps tunneks huvi lugemise, kirjutamise ja lastekirjanduse vastu ning omandaks algsed lugemise ja kirjutamise oskused (Hallap & Padrik, 2009). Eesmärkide kokkuvõtvaks põhimõtteks on arendada keelesüsteemi tundmist ja suhtlemisoskuse kujunemist (Karu & Laane, 2008).

Korraldades ja planeerides õppe- ja kasvatustegevusi lähtutakse reeglist, et lapse keeleline arendamine on järjepidev ja teadlik tegevus (Hallap & Padrik, 2009). Lapse keelelist arengut peab toetama kõigis tegevustes ning selleks luuakse toetav keskkond. Keelelist arengut toetatakse nii õppekavas ettenähtud tegevustes kui ka igapäevaselt suheldes ja mängides (Hallap & Padrik, 2009). Sellepärast on tähtis, et lapsele pakutakse võimalust keelt arendada suhtlemise kaudu reaalses olukorras täiskasvanu abiga (Hallap & Padrik, 2009; Karu & Laane, 2008). Samuti tuleb lapsele luua keskkond, kus nad saavad ka vabamängu kaudu arendada oma keelelisi osaoskusi (Kala, 2009).

Nagu ülal mainitud, moodustavad kuulamine, kõnelemine, lugemine ning kirjutamine kokku keelelised osaoskused (Berninger et al., 2006; Uusen, 2002). Koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas (2011) on lisaks nimetatud neljale osaoskusele veel välja toodud laiendused nagu hääldamine, sõnavara, grammatika, jutustamine ning lastekirjandus. Järelikult peetakse koolieelses lasteasutuses oluliseks pidevat keeliste osaoskuste arendamist. Kuulamise edendamisel tegeletakse koolieelses lasteasutuses kõigi kolme kuulamise osa nagu keskkondliku, eraldamis- ja arusaamisoskuse, arendamisega ning koolieelset lasteasutust lõpetava lapse eesmärgiks on mõista kuuldu sisu ning sellele sobivalt reageerida (Hallap & Padrik, 2009; Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2011; Uusen, 2002).

Kõnelemise arendamise esmaseks eesmärgiks on lapse suhtlemisoskuse kujundamine (Karu & Laane, 2008). See eesmärk on läbiv kõikides õppe- ja kasvatustegevuste valdkondade sisus (Hallap & Padrik, 2008; Karu & Laane, 2008). Samuti peab laps 6–7aastaselt tulema toime suhtlemisel eakaaslaste kui täiskasvanutega ning arvestama kaassuhtleja ja suhtluspaigaga (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2011). Lisaks peab laps valdama suhtlemiseks küllalt sõnavara ja suutma vajadusel ise sõnu luua. Samuti peab laps suutma jutustada pildi, kuuldud teksti või enda kogemuse alusel ning andma edasi põhisisu ja tähtsamaid detaile (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2011). Oskust olulist infot ebaolulisest eristada kujunebki välja lapsel 6-aastaselt ning 7-aastaselt suhtleb laps

aktiivselt nii eakaaslaste kui täiskasvanutega ning suudab edasi anda nii jutu põhisisu kui ka mõningaid detaile (Hallap & Padrik, 2008).

Valmisolek lugema ning kirjutama õppimiseks kujuneb lapsel 5–6aastaselt, siis hakkab laps huvi tundma häälikute, tähtede ja sõnade vastu (Hallap & Padrik, 2008). Suurem osa lastest on 6–7aastaselt teinud algust lugemis- ja kirjutamisoskuste omandamisega (Smith et al, 2008). Floridas korraldatud uuringus selgus, et enne kooli minekut oskavad enamik lastest kirjutada tähestikust tähti ning oma nime (Puranik & Lonigan, 2011). Õppe- ja kasvatustegevuste valdkondade raamatus 7-aastase lapse eeldavate tulemuste all välja toodud, et laps nimetab ning kirjutab enamikku tähtedest (Hallap & Padrik, 2009). Koolieelses lasteasutuses tegeletakse vaid elementaarse lugemis- ja kirjutamisoskuse arendamisega, näiteks sõnade häälimise ja häälikupikkuse eristamisega (Hallap & Padrik, 2009). Sellest tulenevalt peab 6–7aastane laps hääldama oma emakeeles õigesti kõiki ette öeldud häälikuid ning tundma tähti. Lisaks kokku veerima ja kirjutama joonistähtedes 1–2 silbilisi sõnu (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2011).

Lasteluule kasutamine lapse keelelise arengu toetamisel

Riimuvad luuletused ning salmid toetavad eelkoolieas lapse keelelist arengut, sest luulet sisaldavad tegevused võimaldavad lapsele sõnade kaudu naudingut (Jakobson, 2009; Machado, 1999; Nikolajeva, 1996). Seda väidet kinnitab Kanadas läbi viidud uuringu tulemus, milles lapsed kirjeldasid toimunud luuleprogrammi üheks nauditavamaks osaks keele valdkonnas (Aravani, 2012). Last paneb tegutsema ning selle kaudu arenema just huvi tegevuse vastu (Käis, 2004). Mistõttu võib järeldata, et nautides luulet arenevad samal ajal ka lapse keelelised oskused.

Lasteluule on mitmekesine ja rikkalik ning annab lapsele võimaluse uute sõnade õppimiseks ning sel põhjusel kasutatakse lasteluulet tihti eesmärgiga laiendada lapse sõnavara (Machado, 1999). Sõnavara arengule aitavad kaasa luuletused koos liigutustega (Jakobson, 2009). Ühtlasi saab lapse sõnadele keskendumise tõstmiseks kasutada pilte (Machado, 1999). Kreekas korraldatud uuring näitas, et lapsed õppisid luuletustest uusi sõnu ning kasutasid neid hiljem eneseväljendusel (Aravani, 2012). Lisaks selgus, et laste sõnavara suurenes luule kaudu 7% võrra ning eneseväljenduse kaudu arenesid lapsel ka loovus ning kujutlusvõime (Aravani, 2012).

Võib järeldata, et lisaks sõnavara suurenemisele toetab lasteluule ka eneseväljendusoskust. Californias teostatud uuringus luges iga lapsevanem ühe korra oma

lapsele ette jutu loomadest. Erinevus seisnes selles, et üks grupp lapsi kuulis lugu riimivas versioonis ning teine grupp lapsi mitte-riimivas versioonis. Uuringu tulemustest selgus, et keskmiselt mäletasid lapsed rohkem loomi riimuvast loost kui identselt sama sisuga mitte-riimuvast loost (Read et al., 2014). Arvestades nimetatud uuringu tulemusi võib järeldada, et riim toetab meeldejätmist ning mälu ja selle tulemusena laieneb sõnavara.

Liisusalmide ja luuletuste lugemine igapäevaselt kujundab lapse lugemisoskust, mida toetab arusaamine teksti sisust, mis ühtlasi toob kaasa ka sõnavara suurenemise (Jakobson, 2009). Laps, kes saab aru riimist, teab kuidas sobitada erinevaid häälikuid sõnas (Smith et al., 2008). Luuletustes esinev riim toetab helide kuulmist ning häälikute eristamise ja asetsemise oskust ehk fonoloogilist teadlikkust (Lerikkanen, 2007a; Melby-Lervåg et al., 2012; Otto, 2014). Mängude seas, mis aitavad arendada lugemisoskust, on nimetatud riimi äratundmist, moodustamist ning liisulaulude õppimist (Lerikkanen, 2007a).

Lasteluulet kasutatakse tihti ka muusikalistes tegevustes. Kanadas tehtud uuringus jõuti järeldusele, et lastesalmid koos muusikaliste tegevustega võivad olla stiimuliks arendamaks fonoloogilisi oskusi (Bolduc & Lefebvre, 2012). Samamoodi kasutati Bostonis korraldatud uuringus muusikalistes tegevustes teiste seas ka rütmi ning riimumist. Lapsed pidid näiteks otsustama, kas sõnad riimuvad või mitte. Lastel, kes osalesid muusikalistes tegevustes, kus kasutati rütmi, olid paremad fonoloogilised teadmised, kui lastel, kes ei osalenud. Leiti, et rütmioskus oli tugevalt seotud fonoloogilise teadlikkusega (Moritz et al., 2013).

Samamoodi jõuti Ameerika Ühendriikides tehtud uuringus tulemusele, kus kinnitati, et lastesalmid aitavad kasvatada fonoloogilist teadlikkust (Harper, 2011). Ühtlasi leidis Aravani (2012), et luule kasutamine arendas lapse lugemisoskust ning tõstis lugemismotivatsiooni. Enne luuleprogrammi meeldis luule lugemine 18,3 % lastest, peale programmi oli see 90,9 %. (Aravani, 2012). Kuna fonoloogiline teadlikkus aitab kaasa elementaarse lugemisoskuse arengule, siis järelikult tõstes lapse fonoloogilist teadlikkust lastesalmide kaudu saab arendada ka elementaarset lugemisoskust (Melby-Lervåg et al., 2012; Nigol, 2013). Lugemis- ja kirjutamisoskuse selgeks saamiseks on häälikute eristamine ehk fonoloogiline teadlikkus oluline eeldus, sest laps märkab sarnasusi häälikute vahel, mille moodustavad sõnad (Jakobson, 2009). Seega võib järeldada, et lastesalmid aitavadki lisaks lugemisoskuse arengule kaasa ka kirjutamisoskuse kujunemisele. Järelikult on lastesalmid koos keeleliste tegevustega heaks meetodiks arendamaks lapse esmast kirjutamisoskust ning on oluliseks rolliks selle kujunemisel (Aravani, 2012; Bolduc & Lefebvre, 2012; Harper, 2011).

Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Uuringud on näidanud, et lasteluule toetab lapse keelelist arengut (Aravani, 2012; Bolduc & Lefebvre, 2012; Harper, 2011; Melby-Lervåg et al., 2012; Moritz et al., 2013; Read et al., 2014). Lisaks on koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava (2011) valdkonnas „Keel ja kõne“ välja toodud, et koolieelset lasteasutust lõpetav laps tunneb emakeelseid luuletusi. Võib oletada, et koolieelses lasteasutuses tegeletakse luuletustega, et toetada lapse keelelist arengut. Samas ei ole palju uuritud, kuidas lasteluule lapse keelelist arengut mõjutab ning millist luulet koolieelsetes lasteasutustes üldse kasutatakse. Oluline oleks teada, kui teadlikult koolieelse lasteasutuse õpetajad lasteluulet koolieelikute keelelise arengu toetamiseks kasutavad. Sellest tulenevalt on antud bakalaureusetöö eesmärgiks välja selgitada koolieelse lasteasutuse õpetajate arusaamad lasteluule kasutamisest koolieelikute keelelise arengu toetamisel.

Lähtuvalt töö eesmärgist püstitati käesolevas töös järgmised uurimisküsimused:

- 1) Millist lasteluulet kasutavad koolieelse lasteasutuse õpetajad koolieelikute keelelise arengu toetamiseks?
- 2) Mille alusel valivad koolieelse lasteasutuse õpetajad lasteluulet koolieelikute keelelise arengu toetamiseks?
- 3) Kuidas koolieelse lasteasutuse õpetajad kasutavad lasteluulet koolieelikute keelelise arengu toetamiseks?

Metoodika

Käesolevas töös kasutatakse kvalitatiivset uurimisviisi. Antud lähenemine võimaldab uuritavat nähtust uurida loomulikus keskkonnas (Hirsjärvi et al., 2005). Lisaks võib kvalitatiivset uurimisviisi iseloomustada kui inimeste ehk uuritavate arusaamade, kogemuste ning tõlgenduste uurimist ja mõistmist (Laherand, 2008). Sellest tulenevalt võib pidada sellise uurimisviisi valikut sobivaks, kuna see aitab täita antud töö eesmärki.

Valim

Valimi moodustamisel kasutati eesmärgipärast valimit tulenevalt vajadusest leida uuritavaid, kes vastavad töö eesmärgist lähtuvatele kriteeriumitele (Hirsjärvi et al., 2005; Rämmer, 2014; Õunapuu, 2014). Uuritavad valiti kahe kriteeriumi alusel. Esiteks, kuna sooviti keskenduda just koolieelikute ehk 6–7aastaste laste keelelise arengu toetamisele luule abil, oli kriteeriumiks, et valimisse sobivad koolieelse lasteasutuse õpetajad, kes on viimase kolme

aasta vältel õpetanud koolieelikuid. Teiseks kriteeriumiks oli, et koolieelse lasteasutuse õpetajad kasutavad oma igapäevastes tegevustes lasteluulet.

Uuritavate leidmiseks saadeti Viljandimaa lasteaedade direktoritele e-kirjad, kus selgitati uuringu eesmärgi ning põhjendati selle olulisust. Lisaks toodi välja valimi kriteeriumid. Lasteaedade direktorid edastasid töö autorile nõusoleku andnud koolieelse lasteasutuse õpetajate e-kirja aadressid. Kahele uurimuses osalenud koolieelse lasteasutuse õpetajale kirjutas töö autor otse ise, kuid ka nende puhul küsiti enne intervjuu tegemist luba lasteaia direktorilt. Uurimuses osales viis koolieelse lasteasutuse õpetajat (tabel 1). Anonüümsuse tagamiseks on õpetajate nimed asendatud pseudonüümidega.

Tabel 1. Uuringus osalejate taustaandmed

Pseudonüüm	Vanus	Koolieelses lasteasutuses töötamise töökogemus aastates	Koolieelikutega töötamise töökogemus aastates
Õpetaja 1	50	32	25
Õpetaja 2	28	5	3
Õpetaja 3	45	25	7
Õpetaja 4	22	0,5	0,5
Õpetaja 5	49	34	30

Uuringus osalenud koolieelse lasteasutuse õpetajad töötasid kolmes erinevas Viljandimaa lasteaias. Õpetajate keskmine vanus oli 38,8 aastat. Keskmine töötamise kogemus koolieelses lasteasutuses oli 19,3 aastat. Keskmine töökogemus koolieelikutega oli 13,1 aastat. Kolm õpetajat viiest olid liitühenda õpetajad, kuid vastates keskendusid õpetajad 6–7aastastele lastele.

Andmekogumine

Andmed koguti poolstruktureeritud intervjuu abil, kuna intervjuu on kvalitatiivses uurimuses peamiseks meetodiks (Hirsjärvi et al., 2005; Turner III, 2010). Intervjuu eeliseks võib pidada paindlikkust ehk võimalust vastavalt käimasolevale situatsioonile ja vastajale intervjuu käiku muuta (Hirsjärvi et al., 2005). Poolstruktureeritud intervjuu annab lisaks võimaluse küsida täpsustavaid lisaküsimusi (Hirsjärvi et al., 2005; Lepik et al., 2014; Turner III, 2010). Intervjueerimisel kasutati intervjuu kava. Intervjuu küsimuste koostamisel lähtuti töö eesmärgist ja uurimisküsimustest ning tugineti koolieelse lasteasutuse riiklikule õppekavale (2011) ja varasematele uurimustele (Aravani, 2012; Bolduc & Lefebvre, 2012; Harper, 2011; Melby-Lervåg et al., 2012; Moritz et al., 2013; Read et al., 2014).

Intervjuu kava jagunes viieks osaks. Esimeses osas olid sissejuhatavad ehk soojendavad küsimused. Teises osas olid küsimused, mis tulenesid käesoleva töö esimesest uurimisküsimusest. Antud osa eesmärgiks oli välja selgitada, missugust lasteluulet kasutavad koolieelse lasteasutuse õpetajad koolieelikute keelelise arengu toetamiseks ja kuidas koolieelse lasteasutuse õpetajad valitud luulet iseloomustavad ja kirjeldavad. Kolmandas osas olid küsimused, mis olid seotud käesoleva töö teise uurimisküsimusega. Selle osa eesmärgiks oli välja selgitada, mille alusel valivad koolieelse lasteasutuse õpetajad lasteluulet koolieelikute keelelise arengu toetamiseks. Neljandas osas olid küsimused, mis lähtusid kolmandast uurimisküsimusest. Selle osa eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas kasutavad koolieelse lasteasutuse õpetajad lasteluulet koolieelikute keelelise arengu toetamiseks ja milliseid erinevaid tegevusi koolieelse lasteasutuse õpetajad lasteluulega läbi viivad. Intervjuu kava viimases osas olid lõpetavad küsimused, et pakkuda intervjuueeritavale võimalust midagi lisada. Intervjuu kava on välja toodud lisas 1.

Tulemuste valiidsuse suurendamiseks viidi läbi üks prooviintervjuu, mille eesmärgiks oli kontrollida, kas mõõtevahend mõõdab ikka seda, mida töö autor soovis (Hirsijärv et al., 2005). Selleks, et prooviintervjuu oleks võimalikult sarnane põhiintervjuudele, vastas prooviintervjuus osalenud õpetaja täielikult valimis püstitatud kriteeriumitele. Lähtuvalt proovintervjuult saadud kogemusest ja õpetaja tagasisidest täiendati intervjuu kava, näiteks lisati juurde küsimusi, et minna temaga veel rohkem süvitsi. Kava muutmisest tulenevalt ei kasutatud töös prooviintervjuult saadud andmeid.

Töö usaldusväärsuse tõstmiseks pidas töö autor regulaarselt uurijapäevikut, kuhu kirjutas töö erinevatest etappidest nii andmekogumise kui andmeanalüüsi käigus ning sellega kaasnenud tunnetest. Uurijapäevik aitas autoril püsida töö juures ning reflekteerida läbitud etappe (Hirsjärvi et al., 2005). Näiteks oli põhiintervjuude tegemisel kasu märkmetest, mis töö autor oli teinud pärast prooviintervjuu korraldamist. Näide sissekannetest on välja toodud lisas nr 2.

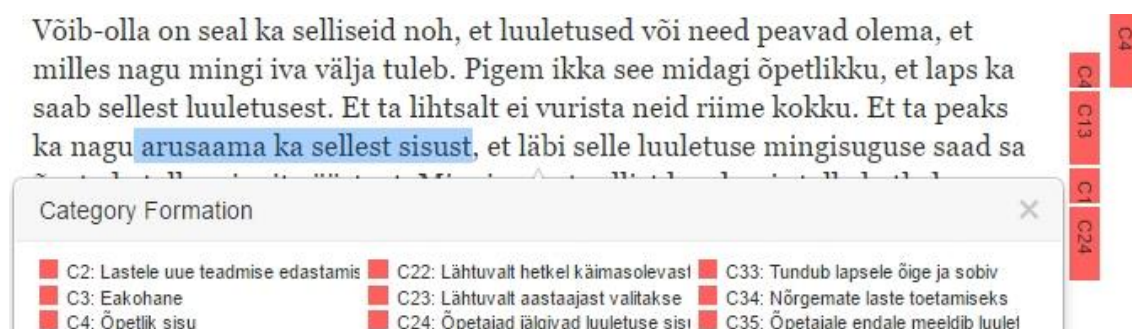
Kokku viidi läbi viis poolstruktureeritud põhiintervjuud ajavahemikul 02.03.2017-12.04.2017. Intervjuu koht ja aeg lepidi kokku e-kirja teel. Neli intervjuud toimusid koolieelses lasteasutuses ning üks intervjuu toimus uuritava soovil tema kodus. Enne intervjuu tegemist selgitati uuritavatele töö eesmärki ning rõhutati, et ei ole õigeid ega valesid vastuseid. Samuti küsiti luba intervjuu salvestamiseks, kuna see on intervjuu läbiviimisel üks eetikapõhimõtetest (Lepik et al., 2014). Intervjuud toimusid privaatsetes ruumides, kus intervjuueeritav ja intervjuueerija said olla omavahel. Intervjuude keskmine pikkus oli 43 minutit (min = 34 ja max = 50). Intervjuu alusel transkribeeritud teksti kogumaht oli 72

lehekülge, mille kirjutamisel kasutati *Times New Roman* kirjastiili suurega 12 p ning reavahega 1,5. Keskmiselt oli ühe intervjuu transkriptsiooni pikkuseks 14,4 lehekülge.

Andmeanalüüs

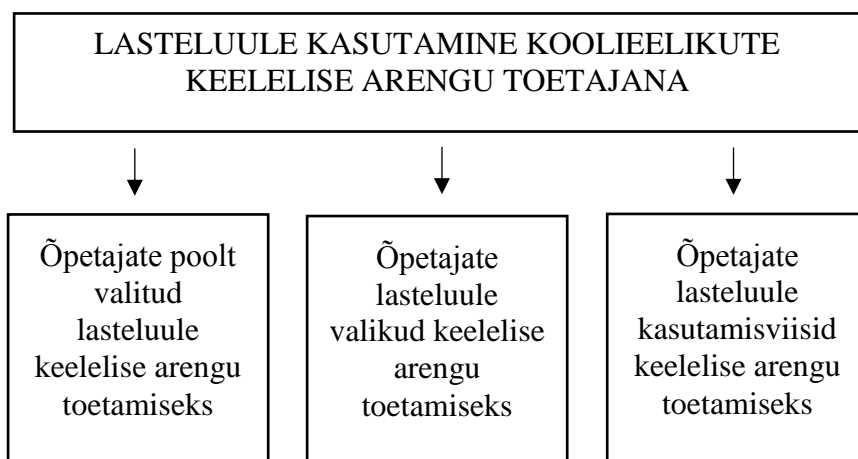
Andmete analüüsimiseks kasutati induktiivset kvalitatiivset sisuanalüüsi ja liiguti detailsematest tähelepanekutest üldisema poole (Hirsjäv et al., 2005; Kalmus, Masso, & Linno, 2015). Andmete analüüsimist alustati intervjuude transkribeerimisega, mis tähendab salvestatud intervjuu sõna-sõnalt ümber kirjutamist (Laherand, 2008). Transkribeerimisel kasutati programmi *VoiceWalker*, mis võimaldas valitud ajavahemiku tagant soovitud pikkusega helilõigu korduma panna. Transkribeeritud teksti loeti mitu korda üle ning lugemise käigus tehti tekst võimalikult anonüümseks, näiteks eemaldati intervjuueeritava poolt nimetatud laste ja asutuste nimed ning asendati need pseudonüümidega, et pidada kinni eetika nõuetest (Thomson, Bzdel, Golden-Biddle, Reay, & Estabrooks, 2005).

Järgnevalt salvestati transkribeeritud tekst *.txt* formaati ning laeti üles kvalitatiivse sisuanalüüsi keskkonda *QCAmap*. Seejärel moodustati lähtuvalt uurimisküsimustest kolm kodeerimisrühma. Esiteks, millist lasteluulet kasutavad koolieelse lasteasutuse õpetajad koolieelikute keelelise arengu toetamiseks. Teiseks, mille alusel valivad koolieelse lasteasutuse õpetajad lasteluulet koolieelikute keelelise arengu toetamiseks. Kolmandaks, kuidas koolieelse lasteasutuse õpetajad kasutavad lasteluulet koolieelikute keelelise arengu toetamiseks. Seejärel alustati avatud kodeerimisega ehk teksti aktiivsel lugemisel tähistati uurija jaoks olulised tekstilõigud, üksikud sõnad või laused, koodide ehk märskõnadega (Elo & Kyngäs, 2008; Flick, 2009; Kalmus, Masso, & Linno, 2015). Kõik kolm kodeerimisrühma kodeeriti eraldi (joonis 1).

Joonis 1. Näide koodide moodustamisest

Töö usaldusväärsuse tõstmiseks kordas töö autor kodeerimist, selleks, et kinnitada, et samale tulemusele jõutakse ka uurimise kordamisel (Hirsjärvi et al., 2005). Kahe kodeerimise vahele jäi üks nädal. Lisaks kodeeris 1/5 töö andmetest kaaskodeerija ehk töö juhendaja, kes lisas paar koodi. Suuri erinevusi kahe kodeerija töös välja ei tulnud. Pärast korduskodeerimist ning lõplike koodide saamist oli järgmiseks etapiks koodidest alakategooriate moodustamine (Elo & Kyngäs, 2008). See tähendab, et töö autor tõstis sama tähendust kandavad koodid alakategooriateks kokku ning andis neile alakategooria sisu iseloomustava ühise nime (Flick, 2009). Alakategooriaid tekkis kokku 11. Koodidest alakategooriate moodustamise näide on välja toodud lisas nr 3. Järgnevalt lähtuti uurimisküsimustest ning moodustati alakategooriatest kolm peakategooriat (joonis 2). Ala- ja peakategooriate jagunemine on välja toodud lisas nr 4.

Joonis 2. Peakategooriate jagunemine

Tulemused

Antud töö tulemused esitatakse kolme peakategooria kaupa, lisaks tuuakse välja tekkinud alakategooriad. Illustreerimaks tulemusi kasutatakse õpetajate vastuseid intervjuudest.

Tähistamaks vastusest osa teksti ära võtmist, mis oli antud olukorras ebaoluline, on märgitud sümboliga: /.../. Anonüümsuse tagamiseks on õpetajate nimed asendatud pseudonüümidega.

Õpetajate poolt valitud lasteluule keelelise arengu toetamiseks

Esimeseks peakategooriaks kujunes *õpetajate valitud lasteluule keelelise arengu toetamiseks*.

Õpetajate vastustest lähtuvalt moodustus siia peakategooria alla kolm alakategooriat:

lasteluule olemus ja struktuur; lasteluule emotsioon ja autorid; temaatiline luule. Valitud lasteluule olemuse ning struktuuri puhul tõid kõik õpetajad välja, et kasutavad luuletusi ja

liisusalme, kus esineb riim. Keelelise arengu toetamise puhul arvasid kõik viis õpetajat eelkõige, et riimuv luuletus jääb lastele paremini meelde ning arendab ka lapse mälu. Mõni õpetaja lisas, et tänu mälu arengule mäletab laps luuletustest sõnu ja väljendeid ning laiendab sellega oma sõnavara.

Riimuv luuletus jääb kohe kindlasti paremini meelde. Ma usun, et koolieeliku jaoks on huvitavam ka. (Õpetaja 2).

Kolm õpetajat viiest vastasid, et riimi valikul eelistavad alg-, sise-, ja lõppriimist kasutada just lõppriimi. Samuti ka siin põhjendasid õpetajad, et lõppriim jääb nende arvates paremini lapsele meelde.

Jaa, ma arvan, et see peaks olema lõpus. /.../ Ma arvan, et see on lasteaialastele, koolieelikule kõige sobivam praegu. (Õpetaja 2)

Kaks õpetajat viiest vastasid, et neil ei ole riimi asukoha kohta eelistust. Õpetajad pidasid pigem tähtsaks seda, et luuletus oleks neile olulise sisuga ning sobiks teemasse.

Et kui see luuletus kõlab ilusti ja on vajaliku teemaga mulle, siis ma ei ole üldse selle peale mõelnudki, et kus see riim on. (Õpetaja 4)

Lisaks toodi välja, et õpetajate poolt valitud luuletuste struktuuris võiks esineda rütm ning korduseid. Õpetajad pidasid neid elemente tähtsaks, kuna nende sõnul aitavad rütm ja kordused keelelise arengu seisukohast kaasa näiteks lugemis- ja kirjutamisoskusele ning mainiti ka lugemismotivatsiooni.

Rütm ja riim aitavad ju keeleliselt, et kirjutamisele ja lugemisele kaasa, et kokku veerimised ja noh kõik sellised asjad. (Õpetaja 5)

Üks õpetaja tõi esile ka selle, et valitud lasteluulet võib tema arvates iseloomustada esteetilise keele kasutamisega. Õpetaja põhjendas seda sellega, et luuletustes kasutatakse täislauseid ning korrektseid sõnu. Keelelise arengu seisukohalt arvas õpetaja, et selline lasteluules esinev esteetiline keelekasutus võib olla abiks arendamaks lapse suhtlemiseoskust. Lasteluule olemuse iseloomustamiseks õpetajad välja sõnu nagu kirjeldav ning jutustav luule

Õpetajad selgitasid, et luuletused, mida nad kasutavad, edastavad ka enamasti positiivset emotsiooni. Õpetajad tõid esile omadussõnu nagu südamlik, rõõmus, ilus, vahva, naljakas ning lõbus. Lisaks avaldasid neli õpetajat viiest oma eelistusi kasutatud autorite osas. Nimetati autoreid nagu Eno Raud, Heljo Mänd, Erika Esop, Ernst Enno, Leelo Tungal, Ellen Niit ning Julius Oro. Kasutatud lasteluule autorite eelistusi põhjendasid õpetajad sellega, et antud autorite luuletused on sujuvad ning hea rütmiga. Lisaks toodi välja, et on autoreid, kes on justkui ajatud. Üks õpetaja selgitas, et ta ei eelista kindlaid autoreid ning luuletuse valikul vaatab eelkõige sisu.

Uurides, milliste teemadega luuletusi eelistavad õpetajad lapse keelelise arengu toetamiseks kasutada, kerkisid esile näiteks teemad nagu luuletused kodumaast, loomadest, sõbrast, loodusest, lilledest ja lindudest. Õpetajad nimetasid, et teemad on seotud lapse igapäevaeluga, traditsioonide ja tähtpäevadega.

Aga suurematega ikkagi tähtpäevade ja selliste asjadega nagu seotud, rohkem ikka emadepäevad, isadepäevad, mardipäev, kadripäevast ja sellised asjad, et noh jõulud ja traditsioonid nagu. (Õpetaja 1)

Intervjueeritud arvasid, et valitud teemad aitavad arendada lapse sõnavara ning omandada uusi väljendeid. Selgitati, et valitud teemadel luuletusi lõimitakse sisse igapäevategevustesse ning uued sõnad arutletakse koos lastega läbi. Üks õpetaja tõi välja, et mõnikord ta otsib vastavalt käesolevale teemale luuletuse just selle eesmärgiga, et antud teema raames õpetada lastele uusi sõnu.

Et on ju hästi palju just neid ka, et ongi kevade teema või midagi. Siis sa räägidki, loed luuletust ja arutled, et näed, et no, mis seal nagu need read olid ja, mis see tähendab nüüd. Näiteks, et lumi sulab või räästas tilgub. (Õpetaja 1)

Lasteluule valiku alused keelelise arengu toetamiseks

Teiseks peakategooriaks kujunes *lasteluule valiku alused keelelise arengu toetamiseks*. Antud peakategooria alla moodustas õpetajate vastuse põhjal kolm alakategooriat: *arvestamine eakohasusega; õppimise võimalus lapsele; arvestamine teema ja lapse huviga*.

Kõik uuringus osalenud õpetajad tõid vastustes välja, et lasteluule valimisel keelelise arengu toetamiseks arvestavad nad eelkõige eakohasusega. Õpetajad selgitasid eakohasuse mõiste lahti näiteks sellega, et luuletus ei tohiks olla lapsele liiga lihtne aga samas ka mitte liiga raske. Samuti selgitasid õpetajad, et valivad lasteluulet ka selle järgi, kas laps on võimeline sisu mõistma. Lisaks toodi välja, et arvestatakse luuletuse pikkusega. Eelnevale lisaks ilmnes veel vastustest, et õpetajad pööravad tähelepanu ka sellele, et luule oleks lapselik ning tunduks nende arust lapsele õige ja sobiv.

Noh ta peabki olema nagu lastele eakohane kindlasti. Et ta ei ole raske, ka mitte liiga kerge ei tohiks olla, et tal ei tekiks seda huvi kaob või igavus tunne. Ikkagi nagu eakohasuse järgi. (Õpetaja 1)

Õpetajad tõid esile, et valivad lasteluulet ka selle alusel, et saaksid sellega toetada nõrgemate laste keelelist arengut. Näiteks selgitas üks õpetaja, et tema arvates saab lühikeste riimidega toetada laste lugemisoskust, kuna kui riim on piisavalt lühike, siis on lapsel

motivatsiooni proovida seda lugeda. Samuti leidis üks õpetaja, et luuletused aitavad toetada ka õigete käänete omandamist.

Ta ju aitab sõnade kokku veerimisel, kirjutamisel, kirjatehnika õppimisel, grammatiliselt aitab, lauseehitust, sõnade õiget kasutamist, õiged käänded, kõik sellised asjad. Ma toon lihtsa näite, et meil on just üks laps tulnud /.../ et tal on nagu väga palju sõnu aga tal on nagu väga valesti need, häälikud on kõik olemas aga sõnade lõpud just kõik, et grammatilised käänded, need on kõik nii valesti. Et luuletus aitab sellele. (Õpetaja 5)

Vastustest ilmnes, et lasteluule valimisel peavad õpetajad oluliseks veel ka seda, et luules esineks lapsele õppimise võimalus. Toodi välja, et luule peaks olema lapsele õpetlik ning edastama uut teadmist. Õpetajate arvates võib õpetliku luule kasutamine olla abiks lapse sõnavara arendamisel. Lisaks selgitas üks õpetaja, et õpetlik luule võiks arendada lapse silmaringi ning on võimalus, et luulest kasvab välja mõni uus teema.

Ma vaatan ikkagi veidi raskema luuletuse ja sõnavaraliselt, et oleks mõned sõnad, mida nad ei pruugiks teada, et siis midagi uut sellest õpiks. (Õpetaja 4)

Peale eakohasuse ning õpetliku sisu nimetasid kõik õpetajad, et luule valimisel arvestavad nad käesoleva teema ja laste huvidega. Kõik õpetajad tõid eelkõige esile arvestamist nädalaplaaniga, kuid mõned õpetajad mainisid veel lisaks kuuplaani ning aastaplaani.

No ei saa ümber ega üle sellest ikkagi nädalaplaanist üks ju. See peaks ikkagi teemasse minema. (Õpetaja 3)

Lisaks toodi välja, et luulet valitakse ka vastavalt aastaajale. Üks õpetaja põhjendas, et valitud luule abil saab lastele tutvustada erinevaid aastaajale ja selle omadusi. Lisaks leidis õpetaja, et luuletus tutvustab lastele uusi sõnu ning aitab mõista lause ülesehitust.

Sellepärast, et meil oli eelmine nädal, no kaks eelmist nädalat on olnud nagu kevade alguse tutvustamine või sellest rääkimine ja see kuidagi sobis. /.../ seal olidki mõned sellised sõnad, mida nad veel ei teadnud, näiteks kesa ja ader oli seal. Ja selle poolest ma arvan, et nad õppisid neid uusi sõnu ja nojah, üldse kui nad pidid pähe õppima, et siis see nagu aitab neil seda lause ülesehitust ja seda mõista. (Õpetaja 4)

Lasteluule kasutamiseviisid keelelise arengu toetamiseks

Kolmandaks peakategooriaks kujunes *lasteluule kasutamiseviisid keelelise arengu toetamiseks*. Siia peakategooria alla moodustus viis alakategooriat: *luule kasutamine erinevate vahendite ja viisidega; mälu arendamine; igapäevategevustes kasutamine; lasteluulega esinemine; keeleliste osaoskuste toetamine*.

Õpetajad kirjeldasid luule kasutamist koos paljude erinevate vahendite ning kasutusviisidega, lisaks toodi välja, et luulet lõimitakse erinevate valdkondade ning tegevuste vahel. Õpetajad selgitasid, et kasutavad erinevaid vahendeid eelkõige luule näitlikustamiseks ning lapsele seoste loomiseks. Samuti lisasid õpetajad, et vahendid teevad luule lapse jaoks põnevamaks ning motiveerivad last sellega tegelema. Lisaks nimetasid õpetajad, et lapse motiveerimiseks on nad luule edastamisel ise sellest põnevil ning huvitatud. Õpetajad sõnasid, et nad on ise luuletust edastades positiivsed, kuna see tõmbab ka rohkem laste tähelepanu.

Kui lihtsalt loed, lihtsalt lugemine lihtsalt lugemiseks. Aga kui sa teed sellega näiteks nagu mingite vahenditega /.../ tegime mingit luuletust ja ma tegin seda plastiliinist, voolisin plastiliinist tegelased ja terve järgmine või sama päeva õhtu siiski eks ju, ja siis nad järgmisel päeval ka, siis nad kõik tegid neid tegelasi. /.../ Vaata kui nagu teed huvitavalt eks, siis nagu tõmbab kaasa ja nad ise ka mõtlevad sinna mingeid jutukesi. (Õpetaja 3)

Samuti tõid õpetajad välja, et mängivad luule edastamisel ka oma häälega ning kasutavad muusikat. Lisaks tehakse erinevaid liigutusi ning kasutatakse oma keha. Häälega mängimise juures arvasid õpetajad, et see aitab lapsel mõista, et oma häält saab kasutada erinevatel viisidel. Õpetajad põhjendasid, et kui nemad ees mängivad oma häälega, siis proovib seda hiljem teha ka laps.

Loomulikult kõige põnevam on see, kuidas ma oma häält kasutan. Et ma kasutan kah seda niimoodi maksimaalselt, ma oskan hästi peenikest häält teha, multikategelase häält teha ja samamoodi mingi kolli häält teha. Siis see neile väga meeldib ja paneb neid kuulama. Ja nad tahavad järgi teha kohe. /.../ Laps oskaks ka enda häält niimoodi kasutada nagu mina tema eeskujul siin. Kas rääkida kiiremas tempos, aeglasemas tempos, kõrgemalt, madalamalt. Et oma häält kasutada maksimaalselt võimaluste piires. (Õpetaja 2)

Liigutuste tegemise juures toodi kasutegurina eelkõige välja, et liigutused aitavad lapsel paremini luulet meelde jätta ning luua seoseid sõna ja tegevuse vahel. Lisaks toodi välja rütmi kasutamist, mis paneb lapse olukorda, kus ta peab rütmi kuulama ning tabama. Üks õpetaja põhjendas luuletustes liigutuste kasutamist ka sellega, et see arendab tema arvates

peenmootorikat ning on abiks kirjutamisoskuse arengule.

Aa, no kui tal on luuletused ja ta peab neid liigutusi kaasa tegema. /.../ Siis ta ju peab täpselt panema, et need sõrmed niiviisi /.../ käed niimoodi. Et see ju arendab ju randmest ja sõrmelihaseid ja kõike kokku. /.../ See on ikkagi kuidagi ajutegevusega seotud, et ta peab mõtlema. See ei ole nii, et suvaliselt panen käed kokku. Et seda täpsust ja kõike. Et ta ju, noh kui laps hakkab kirjutama, siis tal on ju käed nii kanged aga siis kui sa neid liigutusi teed, siis läheb, ta õpib nagu oma käelihaseid ja neid ka kasutama. (Õpetaja 5)

Õpetajate vastustest ilmnes, et lasteluulet kasutatakse samuti igapäevategevustes. Kõik viis õpetajat tõid esile, et on kasutanud või kasutavad luuletust hommikuringis. Üks õpetaja tõi ka välja, et ta kasutab rahvaluulet lastele unejutuna, kuna see rahustab lapsed maha ning samaaegselt kuulevad lapsed ka uusi sõnu.

Uuringus osalenud õpetajate vastustest tuli välja, et enamik õpetajatest on kasutanud lasteluulet üritustel ning selle kaudu võimaldanud lastel luuletusega esineda. Õpetajad sõnasid, et nad on kasutanud üritustel luuletusi näiteks näidendis või lihtsalt luuletuse lugemist koos liigutustega. Lisaks sõnasid õpetajad, et nad on kavandanud esinemisi nii, et lapsed saavad esineda nii koos kui üksinda. Koos esinemise puhul toodi positiivsena välja, et laps peab arvestama teiste lastega ning püsima ühtses tempos ja rütmis. Üksinda esinemise puhul toodi välja, et kui on rühmas mõni julgem laps, kes soovib esineda, siis luuletused võimaldavad tal seda teha.

Kui nad koos peavad, näiteks koos kõik luuletuse lugema. Ta peab ju arvestama kaaslasega kõrval, et ta liialt kiiresti ei läheks. (Õpetaja 5)

Eelkõige selgitasid õpetajad, et kasutavad lasteluulet keeleliste osaoskuste arendamiseks. Kõigi viie õpetaja vastustest tuli välja, et nad on kasutanud luuletusi või riimuvaid sõnu, et toetada last häälikusüsteemist arusaamisel. Õpetajad nimetasid hääliku kuulamist kui ka häälimist. Näiteks luuletuses olevate sõnade häälimist. Samuti tõid õpetajad välja selliseid tegevusi, kus lapse ülesandeks on sõna alguses ära vahetada näiteks esimene häälik. Üks õpetaja tõi välja, et ta häälib lastele luuletuse pealkirja ning lapsed peavad ütlema, mis tähega algas.

Häälikuanalüüsi saab ka teha. Täpselt nii nagu teedki jutu kuulamises. Ikkagi seal on ju sõnad ja. Ja siis kuuled, et kas on sarnaseid häälikuid näiteks. (Õpetaja 1)

Eelnevatele tegevustele lisaks nimetasid õpetajad luuletuse sisu ning selles olevate sõnade analüüsimist, samuti luuletuse ümberjutustamist. Sellised tegevused arendavad

õpetajate arvates sisust arusaamist, kuulamisoskust ning eneseväljendust.

Loeme koos või ta loeb ise. Ja siis ma palun nagu seletada, et millest luuletust rääkis, et kas ta nagu mõistab seda sisu. Ja see näitab mulle ka, et kas ta üldse kuulab, kui ma ise näiteks loen talle ette. (Õpetaja 4)

Lisaks ilmnes, et kõik viis uuringus osalenud õpetajat on proovinud lastega ise luuletusi luua. Õpetajad nimetasid luuletuse loomisel erinevaid variante. Esiteks toodi välja, et nad on proovinud koos lastega luuletust algusest lõpuni ise välja mõelda. Samuti nimetati, et on proovitud varianti, kus õpetaja ütleb lastele luuletuse alguse ning lapsed peavad mõtlema lõpetuse. Õpetajate sõnul arendab luuletuse loomine lapse fantaasiat ning loovust. Lisaks tõid õpetajad välja, et sellise tegevuse käigus peab laps mõtlema riimimise peale ning sarnaste sõnade loomisele. Samuti nimetasid kaks õpetajat, et luuletuse loomine ei ole lastele meeldinud ning on osutanud liiga raskeks. Kolm õpetajat ütlesid, et nimetatud tegevus on lastele meeldinud.

Arutelu

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada koolieelse lasteasutuse õpetajate arusaamad lasteluule kasutamisest koolieelikute keelelise arengu toetamisel. Selleks kasutati viie Viljandimaa õpetaja kirjeldusi. Esile tuli, et õpetajad eelistavad kasutada 6–7aastase lapse keelelise arengu toetamiseks riimuvat lasteluulet, milles käsitletakse teemasid lapse igapäevaelust. Samuti peeti silmas, et valitud luule edastaks positiivset emotsiooni. Lasteluule valiku tegemisel keskendusid õpetajad eelkõige sellele, et luule oleks lapsele eakohane ning edastaks uut teadmist. Selgus, et enamasti valisid õpetajad luulet lähtuvalt nädalateemast, tähtpäevadest või traditsioonidest. Luulega toetatakse eelkõige 6–7aastase lapse keelelisi osaoskusi nagu kuulamine, kõnelemine, kirjutamine ja lugemine.

Käesolevas uurimuses sooviti esiteks teada saada, millist lasteluulet kasutavad koolieelse lasteasutuse õpetajad koolieelikute keelelise arengu toetamiseks. Tulemustest selgus, et õpetajad eelistavad eelkõige kasutada lasteluulet, kus esineb riim. Rootsis tehtud uuringus toodi samuti välja, et koolieelses lasteasutuses kasutusel olev luule on enamasti riimiline (Samuelsson et al., 2009). Käesolevas uuringus põhjendasid õpetajad oma eelistust sellega, et riimiline luule jääb lastele paremini meelde ning arendab ka mälu. Antud väidet kinnitab varasem uurimus, kus selgus, et lapsed mäletavad rohkem sõnu riimuvast kui mitte-riimuvast tekstist (Read et al., 2014). Seega võib järeldada, et kasutades riimuvat lasteluulet on võimalik arendada lapse mälu ning selle kaudu arendada tema sõnavara. Sellest tulenevalt

võib oletada, et just mälu toetamine ja sõnavara laiendamine on põhjus, miks antud uurimuses osalenud õpetajad nimetasid eelkõige riimi. Riimi nimetamisel tõid kolm õpetajat viiest välja just lõppriimi. Põhjus võib seisneda selles, et kunstluulest rääkimise puhul mõeldakse tavaliselt just lõppriimi peale (Krusten et al., 2006).

Lisaks riimile pidasid õpetajad keelelise arengu toetamise seisukohast oluliseks, et luuletustes esineks rütm ning kordused. Rütmi äratundmist luuletustes on seostatud fonoloogilise teadlikkuse arenemisega (Moritz et al., 2013). Sellest tulenevalt on leitud, et tõstes fonoloogilist teadlikkust on võimalik arendada elementaarset lugemisoskust (Melby-Lervåg et al., 2012; Nigol, 2013). Uurimuses osalenud õpetajad nimetasid samuti rütmi positiivset mõju just lugemis- ja kirjutamisoskusele. Erinevus seisnes selles, et õpetajad ei kasutanud oma vastustes kordagi mõistet *fonoloogiline teadlikkus*. Sellest tulenevalt võib eeldada, et õpetajad on teadlikud, et lasteluulet saab kasutada lugemis- ja kirjutamisoskuse arendamiseks, kuid nad ei ole otseselt seda seostanud kindlate keelelise arenguga seotud mõistetega.

Ühtlasi selgus õpetajate vastustest, et kasutatud luulet kirjeldasid nad omadussõnadega nagu rõõmus, vahva, lõbus, naljakas, südamlilik ja ilus. Sedasama on oluliseks pidanud ka teised lasteluulet iseloomustavad autorid erinevatel aegadel (vt Mürsepp & Väljataga, 1995; Palm, 2014). Uurimuses osalenud õpetajad nimetasid samuti, et kasutavad teemasid eelkõige lapse igapäevaelust ning seostavad neid tähtpäevade ja aastaegade. Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava (2011) valdkondade sisu käsitlemisel arvestatakse, et laps tegeleks teemadega, millega ta igapäevaselt kokku puutub. Sel põhjusel võib järeldada, et lapse jaoks on tähtis, et tegevustes ning mängudes ümbritseksid teda teemad igapäevaelust ja seega on oluline, et ka lasteluule eelnevalt nimetatud teemasid puudutab ja koolieelse lasteasutuse õpetajad antud teemasid luulega koos käsitlevad.

Teises uurimisküsimuses olid fookuses õpetajate lasteluule valiku alused koolieelikute keelelise arengu toetamiseks. Tulemustes selgus, et kõik uuringus osalenud õpetajad peavad tähtsaks, et luule oleks lapsele eakohane. Selle all mõeldi nii luuletuse pikkust kui ka sisu. Lisaks valitakse luulet ka selle alusel, et see oleks lapsele huvipakkuv. Sellega arvestamine on tähtis sellepärast, et last paneb tegutsema just see, kui tal on tegevuse vastu huvi (Käis, 2004). Seega võib järeldada, et kui laps on luuletustest huvitatud, siis arenevad samal ajal ka tema keelelised oskused. Oluline on ka kindlasti see, et õpetajate vastustest tuli välja, et mitmed õpetajad on valinud luulet selle alusel, et toetada nõrgemate laste keelelist arengut. Õpetajad on kasutanud luuletusi, et arendada mälu ning õigeid grammatilise vorme, lisaks tõsta lugemismotivatsiooni. Aravani (2012) leidis samuti oma uuringus, et lasteluule tõstis lastel

luuletuste lugemismotivatsiooni. Järelikult, kui laps on juba huvitatud luuletuste lugemisest, siis tähendab see seda, et ta harjutab ja tegeleb lugemisega ning selle kaudu areneb tema lugemisoskus. Suurem osa lastest on 6–7aastaselt alustanud lugemis- ja kirjutamisoskuste arendamisega (Smith et al, 2008). Seega on oluline koolieelikutel lugemismotivatsiooni tõsta ja kasutada selleks luuletusi.

Tähtsaks võib pidada samuti seda, et luule valimisel arvestavad õpetajad eelkõige sellega, et luuletus oleks lapsele õpetlik. Keelelist arengut toetab see õpetajate arvates sel põhjusel, et õpetlikus luules on lastele uut sõnavara ning see arendab ka silmaringi ja aitab välja kujuneda uutel teemadel, millest lapsed saavad rääkida. Sõnavara arendamine on koolieelses lasteasutuses väga oluline tegevus eelkõige põhjusel, et 6–7aastane laps peab suhtlemiseks valdama piisavalt sõnavara ning suutma ka vajadusel sõnu ise luua (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2011). Samuti leiti Kreekas korraldatud uuringus, et lapsed omandasid luuletustest uusi sõnu ja kasutasid neid eneseväljendusel (Aravani, 2012).

Kolmas uurimisküsimus püstitati sooviga teada saada, kuidas kasutavad koolieelse lasteasutuse õpetajad lasteluulet koolieelikute keelelise arengu toetamiseks. Õpetajate vastustest selgus, et lasteluulet kasutatakse kõikides õppevaldkondades ning muudes igapäevategevustes. Samuti kasutatakse luule edastamisel erinevaid luuletusi näitlikustavaid vahendeid. Õpetajate sõnul on tänu sellele lapsed luuletustest huvitatud ning see aitab lapsel luua seoseid. Lisaks toodi välja, et õpetajad kasutavad oma häält ja mängivad tempo ja kõrgusega. Keelelise arengu seisukohalt on see eriti oluline, kuna 6–7aastane laps peab suutma vastavalt olukorrale valida õiget hääle intonatsiooni (Hallap & Padrik, 2009). Kui õpetaja kasutab oma häält erinevalt, siis võib laps õpetaja eeskujul sama teha ning proovida oma häälega mängida. Sellest võib järeldada, et lapse keelelise arengu toetamiseks on oluline luuletuse esitamisel mängida häälega.

Eelnevale lisaks tõid õpetajad välja, et kasutavad luuletustega tegelemisel oma keha ja liigutusi. Samuti on Maria Nikolajeva (1996) toonud välja, et luuletusi on võimalik rikastada laulu või tantsuga. Õpetajate sõnul aitavad liigutused lapsel luua seoseid erinevate tegevuste ja sõnade vahel. Samuti selgus, et liigutuste kasutamine on seotud kirjutamisoskuse arenguga. Samuti on varasemalt tehtud uuringutes leitud, et lasteluule on heaks meetodiks arendamiseks lapse esmast kirjutamisoskust (Aravani, 2012; Bolduc & Lefebvre, 2012; Harper, 2011). Koolieelses lasteasutuses arendatakse just esmast kirjutamis- ja lugemisoskust (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2011).

Kirjutamis- ja lugemisoskuse arendamisele aitavad õpetajate sõnul kaasa veel tegevused, kus laps peab luuletuses olevaid sõnu häälima või kuulama. Selline tegevus on

tugevalt seotud fonoloogilise teadlikkuse arendamisega. Kuna lugemisoskuse omandamisel peab laps teadma, millised on häälikud, tundma nende pikkust ning teadma millises järjekorras häälikud sõnades kostuvad (Kivi & Roosleht, 2002). Lasteluule head mõju lugemisoskuse arendamisele kinnitab uurimus, kus on leitud, et fonoloogiline teadlikkus suurendab lugemisoskuse omandamist positiivselt (Melby-Lervåg et al., 2012). Sellisele järeldusele jõudis ka Nigol (2013) oma bakalaureusetöös, kus leidis, et lapse lugemisoskus on seda efektiivsem, mida parem on tema fonoloogiline teadlikkus. Sellest tulenevalt võib järeldada, kui õpetajad kaustavad häälikutega tegelemisel lasteluule tuge, siis on sellel positiivne mõju kirjutamis- ja lugemisoskusele. Võib oletada, et käesolevas uurimuses osalenud õpetajad kasutasid kirjutamis- ja lugemisoskuse arendamisel lasteluule tuge teadlikult ning eesmärgipäraselt.

Nagu eelnevalt nimetatud, kasutavad uuringus osalenud õpetajad lasteluulet koolieelses lasteasutuses igapäevategevustes. Huvitavaks võib pidada seda, et üks õpetaja selgitas, et kasutab rahvaluulet lastele unejutuks lugemisel. Samuti on kirjandusteadlane Ants Järv (1982) toonud välja, et rahvaluule, omades meloodiat ja rütmi, on aidanud lapsi uinutada. Niisiis ilmestab see, et koolieelses lasteasutuses ei kasutata mitte ainult kunstluulet vaid ka rahvaluulet ning võib väita, et antud õpetaja kasutas seda eesmärgipäraselt.

Samuti selgus õpetajate vastustest, et nad on lasteluulet kasutanud erinevatel üritustel ning pakkunud sellega lapsele võimalust esineda üksinda või ka koos. Teistega koos luuletustega esinemise juures nimetasid õpetajad, et laps peab püsima tempos ning arvestama teiste lastega. Lasteluule abil sellise oskuse arendamine on oluline, kuna 6–7aastane laps peab arvestama oma kaassuhtleja ning suhtluspaigaga (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2011). Sellest tulenevalt on oluline välja tuua, et lasteluule aitab lapsel õppida arvestama oma kaassuhtlejaga.

Üksinda esinemise puhul selgitasid õpetajad, et luuletused võimaldavad lapsel teistele esineda, kui tal selleks soov on. Seega võib järeldada, et lasteluule toetab lapse eneseväljendust- ja esinemisoskust. Samuti aitab õpetajate arvates lasteluule eneseväljendusoskust arendada, kui koos lastega arutletakse uute sõnade üle, mis luules esinesid ning kui analüüsitakse lahti luule sisu. Lisaks sõnasid õpetajad, et luuletuse sisu analüüsimine aitab samuti arendada lapse kuulamisoskust. Nimetatud oskuse arendamine on vajalik, kuna 6–7aastane laps peab mõistma kuuldu sisu (Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava, 2011). Lasteluules oleva sisu analüüsimine aitab lapsel just arusaamisoskust, mis on üks kolmest kuulamise oskusest, millega koolieelses lasteasutuses tegeletakse (Uusen, 2002).

Töö piirangud ja praktiline väärtus

Töö piiranguks võib pidada seda, et antud tulemusi ei saa üldistada laiemalt kui ainult käesolevas uurimuses osalenud valimile ehk viiele Viljandimaa koolieelse lasteasutuse õpetajale. Kuna Viljandimaal on koolieelseid lasteasutusi pigem vähe ning õpetajaid, kes õpetavad 6–7aastasete laste rühmi, veel vähem seati valimi kriteeriumiks, et valimisse sobivad koolieelse lasteasutuse õpetajad, kes on viimase kolme aasta vältel õpetanud 6–7aastaseid lapsi. Nimetatud kolme aastat võib samuti pidada töö piiranguks, kuna ühel õpetajal oli kohati raske meenutada enda tegevusi viimati õpetatud 6–7aastasete rühmas. Samuti võib töö piiranguks pidada seda, et käesolevas töös keskenduti ainult 6–7aastasete laste keelelise arengu toetamise uurimisele. Oluline oleks edaspidi uurida ka teisi koolieelseid vanusegruppe.

Käesoleva töö tulemustest selgus millist ja mille alusel valivad koolieelse lasteasutuse õpetajad lasteluulet ning kuidas nad kasutavad seda 6–7aastase lapse keelelise arengu toetamiseks. Sellest tulenevalt võib töö praktiliseks väärtuseks pidada, et ka teistel koolieelse lasteasutuse õpetajatel on võimalik lugeda töö tulemusi ning tulemustest lähtuvalt planeerida lasteluule kasutamist õppe- ja kasvatustöös lapse keelelise arengu toetamiseks. Samuti võib töö praktiliseks väärtuseks pidada, et töös välja toodud tulemusi saavad kasutada kõik inimesed, kes puutuvad lastega kokku ning soovivad toetada laste keelelist arengut lasteluule kaudu.

Tulevikus võiks uurida ka näiteks, kuidas arendab lasteluule kasutamine nooremate kui 6–7aastasaste laste keelelist arengut. Samuti oleks huvitav uurida, kuidas kasutavad lasteluulet koolieelses lasteasutuses muusika- ja liikumisõpetajad, kuna antud töö tulemustes selgus, et lasteluule koos muusika- ning liikumisega toetab lapse keelelist arengut.

Tänu sõnad

Töö autor soovib tänada kõiki uurimuses osalenud lasteaedu ning nende õpetajaid, kes andsid käesolevasse töösse olulise panuse intervjuudel osalemisega. Samuti soovib töö autor tänada oma juhendajat.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Allkiri:

Kuupäev: 29.05.2017

Kasutatud kirjandus

- Aravani, E. (2012). The role of teaching poetry in developing literacy in Greek primary school: A case study. *Australasian Journal of Early Childhood*, 37(4), 51–58.
- Bachmann, T., & Maruste, R. (2011). Keel ja kõne. A. Kons (Toim), *Psühholoogia alused* (3.trükk) (lk 194–201). Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Berninger, V. W., Abbott, R. D., Jones, J., Wolf, B. J., Gould, L., Anderson-Youngstrom, M., Shimada, S., & Apel, K. (2006). Early development of language by hand: Composing, reading, listening, and speaking connections; three letter-writing modes; and fast mapping in spelling. *Developmental Neuropsychology*, 29(1), 61–92.
- Bolduc, J., & Lefebvre, P. (2012). Using nursery rhymes to foster phonological and musical processing skills in kindergarteners. *Creative Education*, 3(4), 495–502.
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of advanced nursing*, 62(1), 107–115.
- Finegan, E. (2014). Languages and Linguistics. *Language: Its Structure and Use* (7th ed.) (pp. 1–30). Stamford: Cengage Learning.
- Flick, U. (2009). From text to theory. *An Introduction to Qualitative Research* (4th ed.) (pp. 291–373). London: Sage Publications Ltd.
- Gerde, H. K., Bingham, G. E., & Wasik, B. A. (2012). Writing in early childhood classrooms: Guidance for best practices. *Early Childhood Education Journal*, 40(6), 351–359.
- Hallap, M., & Padrik, M. (2008). *Lapse kõne arendamine: praktilisi soovitusi kõnelemise suhtlemise kujundamiseks*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Hallap, M., & Padrik, M. (2009). Keel ja Kõne. E. Kulderknup (Toim), *Õppe- ja kasvatustegevuste valdkonnad* (lk 26–51). Tallinn: Studium.
- Harper, L. J. (2011). Nursery rhyme knowledge and phonological awareness in preschool children. *The Journal of Language and Literacy Education*, 7(1), 63–78.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2005). *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Medicina.
- Jakobson, T. (2009). 1. osa. Vahar, K (Toim), *Liisusalmid ja lasteriimid: liisusalmide ja lasteriimide kasutusvõimalused laseaia õppe ja kasvatustegevustes* (lk 6–51). Tallinn: Kirjastus Ilo.
- Järv, A. (1982). Rahvalaulud. A. Järv (Toim), *Eesti lastekirjandus: vanemast lasteluulest* (lk 4–8). Tartu: Tartu Riiklik Ülikool.
- Järv, A. (1989). Rahvaluule. A. Järv (Toim), *Eesti lastekirjandus: kujunemine ja areng kuni aastani 1917* (lk 9–14). Tartu: Tartu Riiklik Ülikool.
- Kala, H. (2009). Uuendatud riiklik õppekava. E. Kulderknup (Toim), *Õppe- ja*

- kasvatustegevuse korraldus* (lk 5–16). Tallinn: Studium.
- Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. K. Rootalu, V. Kalmus, A. & T. Vihalemm (Toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Karlep, K. (1998). Kõnetegevuse mõiste ja struktuur. K. Karlep (Toim), *Psühholingvistika ja emakeeleõpetus* (lk 45–87). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Karu, H. & Laane, L. (2008). Kõnearenduse roll alushariduses. E. Ainsoo (Toim), *Kõnearendusmängud: õppemänge koolieelikute sõnavara ja grammatika arendamiseks* (lk 5–7). Tartu: Atlex.
- Kivi, L., & Roosleht, M. (2000). Kuidas areneb laps ja kujuneb tema lugemisvalmidus? L. Kivi, & M. Roosleht (Toim), *Kuidas arendada lugemisvalmidust lasteaias* (lk 6–19). Tartu: AS Kirjastus Elmatar.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava* (2011). Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772?leiaKehtiv>
- Koolieelse lasteasutuse seadus* (2016). Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/114032011006?leiaKehtiv>
- Krusten, R. (1995). *Eesti lastekirjandus*. Tartu: Kirjastus Elmatar.
- Krusten, R., Kumberg, K., Mürsepp, M., Niitra, M., Ojala, H., Palm, J., Reidolv, M., & Tarrend, A. (2006). *Lastekirjanduse sõnastik*. Tallinn: Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus.
- Kutsestandard, õpetaja tase 6* (2013). Külastatud aadressil <http://www.kutsekoda.ee/et/kutseregister/kutsestandardid/10494424/pdf/opetaja-tase-6.1.et.pdf>
- Käis, J. (2004). Üldõpetus. K. Ligi (Toim), *Kooli-raamat* (lk 186–193). Tartu: Ilmamaa.
- Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk.
- Langemets, M., Tiits, M., Valdre, T., Veski, L., Viks, Ü., & Voll, P. (Toim). (2009). *Eesti keele seletav sõnaraamat* (2.trükk). Külastatud aadressil <http://www.eki.ee/dict/ekss/>
- Laugaste, E. (1975). Rahvaluule olemus. E. Laugaste (Toim), *Eesti rahvaluule* (lk 56–76). Tallinn: Valgus.
- Leiwo, M. (1993). Sissejuhatus. M. Leiwo (Toim), *Lapse keeleline areng* (lk 8–22). Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool.
- Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömlp, J. (2014). Intervjuu. K. Rootalu, V. Kalmus, A. & T. Vihalemm (Toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/intervjuu>

- Lerkkanen, M. K. (2007a). Luges- ja kirjutamisoskuse arenguga seotud tegurid. K. Plado (Toim), *Lugema õppimine ja õpetamine* (lk 27–52). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Lerkkanen, M. K. (2007b). Luges- ja kirjutamisoskus. K. Plado (Toim), *Lugema õppimine ja õpetamine* (lk 13–23). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Lockwood, M. (2008). Poetry for Children. Goodwin, P (Ed.), *Understanding children's books: A guide for education professionals* (pp. 85–94). London: SAGE Publishing Ltd.
- Machado, Jeanne M. (1999). *Early childhood experiences in language arts: Emerging literacy*. (6th ed). Albany: Delmar Publishers.
- Melby-Lervåg, M., Lyster, S. A. H., & Hulme, C. (2012). Phonological skills and their role in learning to read: a meta-analytic review. *Psychological bulletin*, 138(2), 322–352.
- Merilai, A (2011). Luule Poeetika. A. Merilai, A. Saro, & E. Annus (Toim), *Poeetika: gümnaasiumi õpik* (lk 17–20). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastuse Trükikoda.
- Moritz, C., Yampolsky, S., Papadelis, G., Thomson, J., & Wolf, M. (2013). Links between early rhythm skills, musical training, and phonological awareness. *Reading and Writing*, 26(5), 739–769.
- Mürsepp, M. (2003). Lasteluule. M. Mürsepp (Toim), *Lastekirjandus- müüt, pilt, lugu, laps* (lk 52–58). Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli Kirjastus.
- Mürsepp, M., & Väljataga, S. (1995). Luule. L. Olszak (Toim), *Eesti lastekirjandus 1970-1990* (lk 6–34). Tallinn: Eesti Lasteraamatukogu.
- Nigol, K. (2013). *Koolieelikute fonoloogilised oskused ja lugemisoskus ning nende vaheline seos*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Nikolajeva, M. (1996). Kinds and modes of children's literature. M. Mürsepp (Ed.), *Introduction to the Theory of Children's Literature* (pp. 10–20). Tallinn: Tallinn Pedagogical University.
- Otto, B.W. (2014). Language development in Preschoolers. J.W. Johnston (Ed.), *Language Development in Early Childhood Education* (pp. 170–192). Boston: Pearson.
- Palm, J. (2013). *Ellen Niit* 85. Külastatud aadressil http://www.elk.ee/?page_id=8071
- Palm, J. (2014). Luule. A. Kehman, Ü. Väljataga, & J. Palm (Toim), *Eesti laste- ja noortekirjandus 1991-2012* (lk 165–175). Tallinn: Eesti Lastekirjanduse Keskus.
- Puranik, C. S., & Lonigan, C. J. (2011). From scribbles to scrabble: Preschool children's developing knowledge of written language. *Reading and writing*, 24(5), 567–589.
- Põldmäe, J. (2002). Riim. J. Põldmäe (Toim), *Eesti värsiõpetus* (lk 254–263). Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

- Read, K., Macauley, M., & Furay, E. (2014). The Seuss boost: Rhyme helps children retain words from shared storybook reading. *First Language*, 34(4), 354–371.
- Rämmer, A. (2014). Valimi moodustamine. K. Rootalu, V. Kalmus, A. & T. Vihalemm (Toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/valimid>
- Samuelsson, I. P., Carlsson, M. A., Olsson, B., Pramling, N., & Wallerstedt, C. (2009). The art of teaching children the arts: Music, dance and poetry with children aged 2–8 years old. *International journal of early years education*, 17(2), 119–135.
- Smith, K. P., Cowie, H., & Blades, M. (2008). Keeleline areng. M. Veisson (Toim), *Laste arengu mõistmine* (lk 340–375). Tallinn: Tallinna Ülikooli Kirjastus.
- Thomson, D., Bzdel, L., Golden-Biddle, K., Reay, T., & Estabrooks, C. A. (2005). Central questions of anonymization: A case study of secondary use of qualitative data. In *Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research* (Vol. 6, No. 1). Külastatud aadressil <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/511/1103>
- Turner III, D. W. (2010). Qualitative interview design: A practical guide for novice investigators. *The qualitative report*, 15(3), 754–760.
- Uusen, A. (2002). Keelelise suhtlemise osaoskused. A. Uusen (Toim), *Emakeele õpetamisest klassiõpetajale* (lk 17–139). Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli kirjastus.
- Ward, S. (2015). *Terane laps*. Tallinn: Varrak.
- Õunapuu, L. (2014). Uurimisprotsessi neljas etapp: uuritava nähtuse ja sihtgruppi määramine. E. Kärner (Toim), *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes* (lk 133–155). Tartu: Tartu Ülikool. Külastatud aadressil http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf

Lisad

Lisa 1. Intervjuu kava

Lasteluule kasutamine koolieelikute keelelise arengu toetajana Viljandimaa lasteaedade näitel

Töö eesmärk: Välja selgitada koolieelse lasteasutuse õpetajate arusaamad lasteluule kasutamisest koolieelikute keelelise arengu toetamisel Viljandimaa õpetajate kirjelduste põhjal.

Andmed õpetaja kohta: (küsitakse vahetult enne intervjuu läbiviimist)

Nimi:

Vanus:

Lasteaed:

Töökogemus aastates:

Koolieelikutega töötamise kogemus:

Intervjuu kava

Sissejuhtavad (soojendavad) küsimused:

1. Meenutage palun, millist luuletust Te viimati kasutasite koolieelikute rühmas.
2. Selgitage palun, miks Te seda luuletust kasutasite.
3. Kirjeldage palun, kuidas Te luuletust kasutasite.
4. Kuidas see luuletus arendab Teie arvates koolieelikute keelelisi oskusi?
5. Kui oluline on Teie meelest kasutada luulet koolieelikute keelelise arengu toetajana?
Selgitage palun.
6. Kuidas võiks Teie arvates luule kasutamine õppe- ja kasvatustöös tõsta laste üldist huvi lastekirjanduse vastu?

Põhiosa küsimused:

I. Millist lasteluulet kasutavad koolieelse lasteasutuse õpetajad koolieelikute keelelise arengu toetamiseks

7. Milliste teemadega luuletusi eelistate kasutada koolieelikute keelelise arengu toetamiseks?
8. Palun nimetage autoreid, kelle luuletusi eelistate kasutada, pidades silmas koolieelikute keelelist arengut.
9. Selgitage palun, miks te neid autoreid eelistate.
10. Milliseid luuletusi olete kasutanud, et toetada koolieelikute arusaamist häälikusüsteemist?
11. Milliseid luuletusi olete kasutanud koolieelikute sõnavara arendamiseks?
12. Milliseid luuletusi olete kasutanud koolieelikute eneseväljendusoskuse arendamiseks?

II. Mille alusel valivad koolieelse lasteasutuse õpetajad lasteluulet koolieelikute keelelise arengu toetamiseks?

13. Millega arvestate eelkõige, kui valite luulet koolieelikutele keelelise arengu toetamiseks?
14. Kui oluliseks peate, et valitud luuletus oleks riimuv? Põhjendage!
15. Kui palju jälgite riimi valikul, kas riim on sõna alguses, sees või lõpus? (Miks te nii arvate? Teete?)
16. Millist riimi eelistate alg-, sise- ja lõppriimist?
17. Millised on Teie arvates riimuva luuletuse eelised mitte-riimuva luuletuse ees?

III. Kuidas koolieelse lasteasutuse õpetajad kasutavad lasteluulet koolieelikute keelelise arengu toetamiseks?

18. Missugustes koolieelikute rühma igapäevategevustes te lasteluulet kasutate?
19. Millistes tegevustes eelistate kasutada luulet?
20. Milliseid viise kasutate, et luulet laste jaoks mängulisemaks teha?
21. Millistes rühma- ja lasteaia üritustes eelistate kasutada luulet? Kuidas kasutate?
22. Kuidas arendab üritustel luule kasutamine koolieelikute keelelist arengut?
23. Millised tegevused luulega võiksid Teie meelest kaasa aidata esmase lugemisoskuse kujunemisele?
24. Millised tegevused luulega võiksid Teie meelest kaasa aidata esmase kirjutamisoskuse kujunemisel?

25. Kas luule arendab Teie meelest koolieelikute suhtlemisoskust? Palun põhjendage.

26. Millisel moel Te julgustate lapsi luulet looma?

Lõpetavad küsimused:

27. Kas luule kasutamisel peaks olema koolieelse lasteasutuse riiklikus õppekavas suurem osakaal? Palun põhjendage.

28. Kas sooviksite veel midagi lisada?

Intervjueeritava tänamine.

Intervjuu kava vormi allikas:

Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., & Strömlp, J. (2014). Intervjuu. K. Rootalu, V. Kalmus, A. & T. Vihalemm (Toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil: <http://samm.ut.ee/intervjuu>

Lisa 2. Uurijapäevik

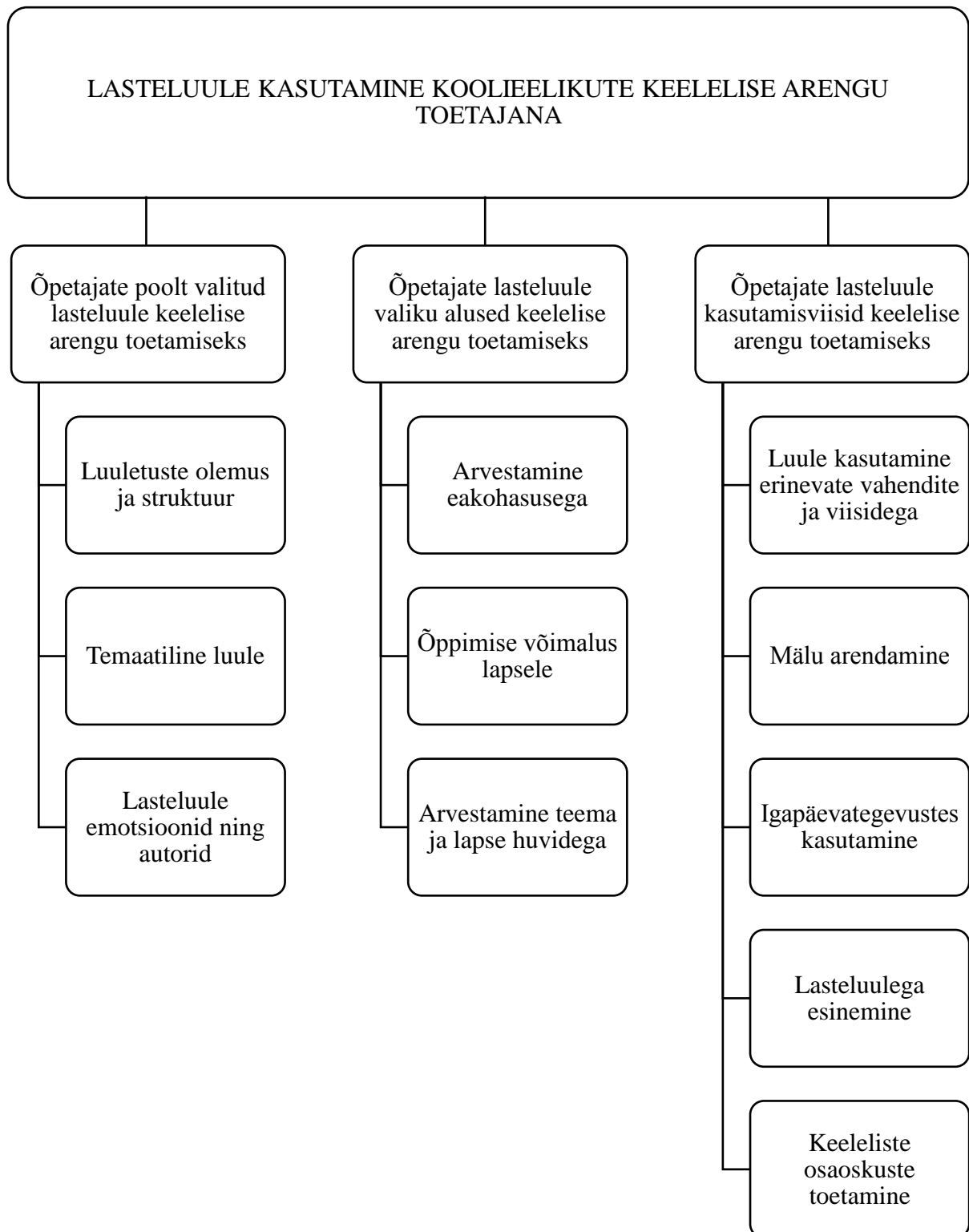
/.../	
30.01.2017	Hetkel loen jälle teemasse sisse ja hakkan põhjalikumalt koostama intervjuu küsimusi. Loen teisel ja kolmandal aastal olnud ainete materjale, et meelde tuletada põhilisi reegleid, millele tuleb küsimusi koostades tugineda.
/.../	
02.02.2017	Eile sain valmis oma küsimuste esialgse mustandi. Paar tundi hiljem sain tagasisidet juhendajalt ning parandasin ja täiendasin oma küsimusi. Täna kirjutasin viiele Viljandi linna lasteaiale ning ootan nüüd nende vastust. Samuti püüan leida endale järgmiseks nädalaks õpetaja, kellega saaksin läbi viia prooviintervjuu.
10.02.2017	Viisin läbi prooviintervjuu. Prooviintervjuu kestis oodatust palju vähem ehk ainult 15 minutit. Õppisin sellest, et pean küsimusi juurde mõtlema. Kuigi sain ka tagasisidet, et küsimused olid head ning teema oli kaetud. Samuti õppisin, et järgmine kord peaksin vähem ütlema „mhm“ ning lihtsalt noogutama pead. Lisaks pean arendama endas aktiivset kuulamist ehk suutma vastaja jutu põhjal uusi küsimusi mõelda. Samuti pean andma vastajale mõtlemiseks ning vastamiseks rohkem aega. Lisaks on oluline vastajale rõhutada, et tegemist on ainult tema enda isikliku arvamusega. Seda sellepärast, et minu tulemused ei oleks kallutatud.
/.../	
02.03.2017	Viisin läbi oma kolmanda intervjuu. Ennast tunnen intervjuud läbiviies valdavalt hästi, kuna oskus aktiivselt kuulata, peegeldada ja lisaküsimusi juurde küsida tuleb juba paremini ning loomulikumalt.
/.../	
12.04.2017	Eile jätkasin intervjuude transkribeerimist. Pean ütlema, et see läheb mul kiiremini, kui ma oletasin. Ilmselt on põhjus selles, et ma kasutan <i>VoiceWalker</i> programmi ning panin seal paika täpselt endale sobiva tempo ja seadmed. Küll kulus õige rütmi leidmiseks päris kaua aega. Katsetasin ja proovisin erinevaid temposi ja kordusi. Lõpuks sain paika. Nii õnnestub mul kirjutada sujuvalt ning ma ei pea vahepeal tagasi kerima ega pause tegema.
/.../	

Lisa 3. Alakategooriate moodustamine

Lasteluule kasutamine keelelise arengu toetajana Viljandimaa lasteaedade näitel

Millist lasteluulet kasutavad koolieelse lasteasutuse õpetajad koolieelikute keelelise arengu toetamiseks? <i>(uurimisküsimus 1)</i>	Mille alusel valivad koolieelse lasteasutuse õpetajad lasteluulet koolieelikute keelelise arengu toetamiseks? <i>(uurimisküsimus 2)</i>	Kuidas koolieelse lasteasutuse õpetajad kasutavad lasteluulet koolieelikute keelelise arengu toetamiseks? <i>(uurimisküsimus 3)</i>
LUULETUSE STUKTUUR-OLEMUS: <i>(alakategooria)</i>	EAKOHASUSEGA ARVESTAMINE: <i>(alakategooria)</i>	LUULETUSE KASUTAMISE MITMEKESISUS: <i>(alakategooria)</i>
<p><i>Koodid:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Riimuv luuletus ▪ Eelistatakse lõppriimi ▪ Kirjeldavad luuletused ▪ Jutustavad luuletused ▪ Luuletuses on rütm ▪ Luuletus on sujuv ▪ Kasutatakse väikeseid salme ▪ Luuletuses esinevad kordused ▪ Luuletuses esteetiline keel ▪ Luuletus peab ilusti kõlama ▪ Riimi asukoha kohta sõnas ei ole eelistust ▪ Liisusalmid 	<p><i>Koodid:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Eakohane ▪ Laps peab sisust arusaama ▪ Õpetajad jälgivad luuletuse sisu ▪ Vanusega arvestamine ▪ Võimetekohane luule ▪ Et oleks lapselik ▪ Tundub lapsele õige ja sobiv ▪ Nõrgemate laste toetamiseks ▪ Luuletuse pikkusega arvestatakse 	<p><i>Koodid:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Õpetaja teeb luuletuse põnevaks ▪ Nukkude kasutamine ▪ Piltide kasutamine ▪ Imekotikese kasutamine ▪ Luuletuse näitlikustamine ▪ Õpetaja kasutab oma häält ▪ Õpetaja ise motiveeritud, positiivne ▪ Muusikategevustes kasutamine ▪ Liikumise valdkonnas kasutamine ▪ Liigutuste kasutamine ▪ Rütmi kasutamine luuletusega tegelemisel

Lisa 4. Ala- ja peakategooriate jagunemine

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kristin Pae (sünnikuupäev: 06.01.1995),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Lasteluule kasutamine 6–7aastaste laste keelelise arengu toetajana Viljandimaa lasteaedade näitel“, mille juhendaja on Age Salo;

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 29.05.2017